

Připoj uji se k prohlášení "NĚKOLIK VĚT" - svým podpisem

Jméno a příjmení / čitelně! /

Povolání

Vlastnoručný podpis

paměť a dějiny

Pavel Heřmuc
JOSEF ŠOLC

STUDENT
DĚLNÍK

Tučný Jan

Student
student
student
student
ovčák a malíř

Volný
Jan Heřmuc
Jan Šolc
Dr. Heřmuc
Jan Heřmuc

UDG. IVANA DUŘÁKOVÁ
JAROSLAV SLANEC

staveb. projektanta
VĚTVARNÝ REDAKTOR

JAN BEDNÁŘ

akad. malíř

HOLCOVÁ BARBORA

studentka

Procházková
SALÁČOVÁ

Malíř
EKONOM

foliová Barbora

MRAŽEK BOHDAN

A.K. MALÍŘ

jinčička
SALÁČOVÁ

Procházková

výt. fotograf

AREL KLIMEŠ

DĚLNÍK

Jan Jiruček

hudebník

Chůbova

výt. pracov.

Jan Procházka
Klimeš
Jan Jiruček
Chůbova
Jan Jiruček
Jan Jiruček

Revue pro studium totalitních režimů
2010/01, ročník IV, doporučená cena 75 Kč

01 Rebelové z jeskyně

Sonda do osudu aktérů protiokupačních aktivit v roce 1969 na severu Čech

Několik vět

Posledních pět měsíců komunistické diktatury petiční optikou

Oni nevěřili mně, já nevěřil jim

S Richardem Sacherem o cestě na ministerstvo vnitra, bednách plných svazků, likvidaci StB a o tom, co mu říkal Havel

Několik vět

Posledních pět měsíců komunistické diktatury petiční optikou

JIŘÍ URBAN

Petici Několic vět zveřejnila ve čtvrtek 29. června 1989 rozhlasová stanice Svobodná Evropa ve večerním pořadu Události a názory spolu s výběrem jmen prvních signatářů. Téhož dne odvysílal text Několic vět i Hlas Ameriky a BBC, následující den jej v plném znění zveřejnil vídeňský deník Standard, některé světové deníky pak přinesly výtahy z něj. Nezávislá Východoevropská informační agentura (dále jen VIA), ustavená z podnětu Wojciecha Maziarskiego v prosinci 1988, informovala o petici Několic vět ve zprávě z 3. července 1989.¹ Ve svém červencovém čísle zveřejnila text petice redakce nezávislého periodika *Informace o Chartě 77*.² Samizdatové *Lidové noviny* ho otiskly ve svém letním dvojčísle.³ Oficiální tisk, reprezentovaný *Rudým právem*, zveřejnil Několic vět teprve po změně společenských podmínek, konkrétně 19. prosince 1989.⁴ Petice Několic vět ve svých sedmi bodech požadovala propuštění politických vězňů, neomezenou svobodu shromažďování, legalizaci nezávislých iniciativ, objektivně informující sdělovací prostředky, respektování náboženské svobody, péči o životní prostředí a zahájení svobodné diskuse o hlavních problémech poválečných československých dějin. Petice byla otevřená a mohl ji podepsat každý, kdo souhlasil s jejím zněním.

PŘED ODVYSÍLÁNÍM

Dne 17. května 1989 byl z pankrácké věznice podmíněčně propuštěn Václav Havel. Na svobodu se vrátil s jas-

ným plánem využít petiční vlnu, která se ve společnosti vzedmula po událostech Palachova týdne. Havel rozpoznal touhu společnosti vyjádřit

se k situaci všeobecněji, udělat cosi víc, než jen reagovat na konkrétní věc, vyčítal potřebu jakéhosi pozitivního programového svolání⁵ a rozhodl se

1 Zpráva VIA Praha č. 39 z 3. 7. 1989: *Petice „Několic vět“ zveřejněna*. Viz http://www.vons.cz/data/pdf/VIA/VIA_Praha/VIA_Praha_0039_03_07_1989.pdf.

2 Několic vět. In: *Informace o Chartě 77*, roč. 12 (1989), č. 14 (11. 7.), s. 14–15. Viz http://www.vons.cz/data/pdf/infoch/INFOCH_14_1989.pdf.

3 Několic vět. In: *Lidové noviny*, roč. 2, č. 7–8 (léto 1989), s. 2. Viz http://www.lidovky.cz/popup/historie-obrazem.asp?objekt=popup&datum=1989_08&stranka=2 [citováno k 15. 1. 2010].

4 *Rudé právo*, roč. 69 (1989), č. 298 (19. 12.), s. 4. V rubrice Naše dokumentace bylo Několic vět otištěno společně s Prohlášením Charty 77 z 1. 1. 1977.

5 *Archiv bezpečnostních složek* (dále jen ABS), fond (dále jen f.) Vyšetřovací spisy – Centrála (dále jen MV-V), vyšetřovací spis archivní číslo (dále jen a. č.) V-42391 MV, Písemný záznam rozhovoru Petra Pospíchalů s V. Havlem a A. Vondrou ve vysílání Svobodné Evropy z 24. 7. 1989, postoupený Československým rozhlasem Správě SNB hlavního města Prahy a Středočeského kraje na základě žádosti odboru vyšetřování StB ze dne 7. 8. 1989.

Dne 17. května 1989 byl z pankrácké věznice podmíněčně propuštěn Václav Havel. Na místě byl i kameraman StB (vpravo) a německé televize ARD (v předí).

Foto: Přemysl Fialka

v pravý čas přijít s geniálně koncipovaným projektem. Výrazně nás povzbudil fakt, že se objevila celá řada lidí, kteří neměli strach veřejně připojit své jméno pod žádost za Havlovo propuštění, dodává k motivaci Alexandr Vondra.⁶ Hlavním autorem nově koncipovaného textu byl Václav Havel, autorem názvu, symbolicky navazujícího na Vaculíkovo provolání Dva tisíce slov z června 1968, pak Jiří Křížan. V úvodní části, preambuli Několika vět, autoři vyzvali československé státní vedení k provedení

důsledných systémových změn a zahájení svobodné a demokratické diskuse. Záměrem iniciátorů a ručitelů petice, k nimž patřili ještě Alexandr Vondra a Stanislav Devátý, bylo koncipování textu primárně o lidských právech, nikoli textu politického. Devátý vzpomínal, jak s Vondrou nahrazovali slova, která byla moc politická.⁷ I proto bývá někdy text považován za „umírněný“, nezpochybňoval a neútočil totiž přímo na mocenský monopol Komunistické strany Československa (KSČ), nýbrž

požadoval hlavně dialog a svobodnou diskusi. Jan Ruml, který v opozičním hnutí patřil spíše k radikálům, k tomu poznamenává: *Ta výzva byla podle mne minimem, co se dalo dělat. Ona nezpochybňovala roli komunistické strany nebo nevybízela ke změně vlády. Žádala velmi realistické věci. [...] Byly to všechno, řekl bych, měkké požadavky. Byl to nejmenší společný jmenovatel, který bylo možné tehdy najít, aby se k té výzvě připojilo hodně lidí.*⁸ Právě koncipování textu na „nejmenším společném jmenovateli“ poskytovalo

6 Autoři Několika vět: Přepnuli jsme na vyšší rychlostní stupeň [citováno k 8/2009]. Viz <http://kultura.ihned.cz/c1-37533960-autori-nekolika-vet-prepnuli-jsme-na-vyssi-rychlostni-stupen>.

7 Devátý: Podepisovali i komunisté [citováno k 10. 11. 2009]. Viz http://www.lidovky.cz/devaty-podepisovali-i-komuniste-dol-/ln_noviny.asp?c=A090623_000009_ln_noviny_sko&klic=232165&mes=090623_0.

8 KSČ reagovala na Několik vět jako umírající kobyla [citováno k 10. 11. 2009]. Viz <http://aktualne.centrum.cz/domaci/spolecnost/clanek.phtml?id=640521>.

Saša Vondra během jedné ze schůzek mluvčích
Charty 77 v roce 1989

Foto: Přemysl Fialka

prostor umožňující co nejširšímu okruhu občanů identifikovat se s jeho požadavky. A to byl záměr autorů.

V první polovině června 1989 se s „návrhem“ Několika vět začal son-
dovat potenciální ohlas veřejnosti na
obsažené požadavky. Hudební kritik
Jan Rejžek, který patřil k předním
šířitelům textu, vzpomíná: *Já a další
sběrači jsme měli zjistit, jak budou lidé
na text reagovat. Reagovali nadšeně.*⁹
Podpisovali nejen disidenti, umělci
a vědecktí pracovníci, ale i lidé, kteří
pracovali ve státních orgánech, v děl-
nických profesích, či dokonce komu-
nisté. Petici podpořily všechny nezá-
vislé iniciativy.

Ještě před zveřejněním na vlnách
západních rozhlasových stanic se pod
petici podepsalo 1800 lidí, povědomí
o ní, alespoň v Praze, rychle rostlo.
V podmínkách totalitního Českoslo-
venska bylo přirozené, že se o textu
brzy dozvěděla i Státní bezpečnost
(StB). Zřejmě premiérově byly stran-
nické špičky o petici informovány
v denní situační zprávě Federálního
ministerstva vnitra (dále jen FMV)
ze dne 21. června. Zpráva o „nepřá-
telské činnosti“, reflektující schůzi
členů Obrody ze 17. června, informo-
vala o tom, že účastníci *byli seznáme-
ni s obsahem nátlakového materiálu na
vládu ČSSR pod názvem „Několik vět“*,

*ke kterému „Charta 77“ organizuje vel-
kou podpisovou akci v srpnu. Všichni
text podepsali, prohlašuje závěrem.*¹⁰
Následně podaly bezpečnostní složky
zprávu o *konspirativním rozšiřování
protisocialisticky zaměřené tiskoviny
s názvem „Několik vět“* v Severomorav-
ském kraji. Tato zpráva již přinesla
zcela přesnou informaci o obsahu
sedmi bodů, petičním charakteru
textu, předpokládaném Havlově au-
torství i zamýšlené plošnosti šíření.
*Podpisová akce má nabýt masového
charakteru (pokrýt celou ČSSR) a má
sloužit jako tzv. lidová anketa s cílem
ověření podpory opozice v prostředí
nejširších lidových mas. Poznámka*

9 Havel přišel z vězení a vymyslel text [citováno k 10. 11. 2009]. Viz http://www.lidovky.cz/havel-prisel-z-vezeni-a-vymyslel-text-d8l/_ln_noviny.asp?c=A090623_000011_ln_noviny_sko&klic=232165&mes=090623_o.

10 *Denní situační zpráva č. 70*, FMV, 21. 6. 1989. Viz <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/svodky/dszo70-06-1989.pdf>.

analytického odboru navíc dodávala, že rozšiřování textu je *iniciováno z Prahy, z prostředí pracovníků „kulturní fronty“*, a poukazovala na obsahovou analogii se známou kontrarevoluční výzvou z roku 1968 *„Dva tisíce slov“*. Bezpečnost tedy již 22. června disponovala zcela přesnými informacemi.¹¹ Následující den už považovala Havlovo autorství za potvrzené.¹² Téhož dne informovala o tom, že se po Praze rozšiřuje *písemný materiál s názvem Několik vět*, i Hlavní správa kontrarozvědky Sboru národní bezpečnosti (II. správa SNB). Poznatek byl získán předchozího dne *prověřeným pramenem*, který podle informace Vondry, Bednářové a Šiklové sdělil, že je text *lavinovitě rozšiřován* s cílem získat širokou veřejnou podporu obyvatel, kteří nesouhlasí s politikou současného politického vedení, a že jej lidé ze všech možných sociálních vrstev podepisují. Závěrem se konstatovalo, že byla přijata opatření ke kontrole nátlakové akce a jejímu narušení.¹³ Hlavní správa kontrarozvědky SNB byla rovněž původcem zprávy o schůzce vedení Demokratické iniciativy dne 22. června, na níž byla jednotlivým regionálním zástupcům (po dvou až pěti lidech z každého kraje ČSR) rozdána petice *Několik vět* s žádostí o zorganizování podpisové kampaně v regionech.¹⁴

Z informačního toku bezpečnostních složek je zřejmá také snaha organizátorů *Několika vět* získat do řad prvních signatářů ikonickou osobnost Pražského jara Alexandra

Dubčeka. Správa kontrarozvědky v Bratislavě (XII. správa SNB) zanechala svědectví o Havlově naléhání na Dubčekovo angažmá v petici *Několik vět*, kterou považoval za *natolik perspektivní, že by mohla přerůst v referendum*. Dubčekovi prý vzkazoval, že by mu při neúčasti *mohl ujet rychlík*.¹⁵ Před zveřejněním petice Havel telefonoval vídeňskému dopisovateli Hlasu Ameriky a spolupracovníkovi Svobodné Evropy Ivanu Medkovi, aby mu vysvětlil strategii publicity *Několika vět*. *Jde o provolání, kterým by mělo prozatím vyvrcholit údobí probouzení zdejší veřejnosti*, dozvěděl se Medek. *Masovost dalšího podepisování je bezprostředně závislá na informační strategii, proto se tentokrát [...] chceme do způsobu publikování a připomínání tohoto provolání plést víc, než je dosud zvykem. [...] Tento text je přísně embargován do čtvrtka 29. června do 18 hodin. Od této chvíle by měly čs. vysíláčky oznamovat jeho existenci přímo ve zprávách a pak ho celý číst jako nejdůležitější věc svých programů*. Poté následovalo sdělení, že text je trvale otevřen k dalšímu podepisování všem občanům bez rozdílu, a čtení pečlivě vybraného, co nejpestřejšího vzorku signatářů: *Neustále kombinujeme zástupce různých složek společnosti [...] chceme tím zdůrazňovat všeobecnost a občanskost celé věci; nejde o manifest hvězd, ale o stanovisko občanů této republiky*. Relaci zakončila informace, že podpisy je možné zasílat dosavadním signatářům nebo na adresu Devátého, Havla, Křižana

a Vondry coby kontaktních osob. *Držte nám palce*, zakončoval Havel.¹⁶ Detailně propracovaná režie nezapře Havlův rukopis. Jeho strategie spolu s načasováním takto široce koncipovaného petičního projektu vedly k úspěchu, rychle narůstající počet signatářů posléze překvapil nejen představitele mocenských struktur, ale i iniciátory petice.¹⁷

PO ODVYSÍLÁNÍ

Hned následující den po zveřejnění petice na vlnách západních rozhlasových stanic, 30. června 1989, se *akcí nelegálních skupin „Několik vět“* zabývalo předsednictvo ústředního výboru (dále jen ÚV) KSČ. Tento bod byl narychlo doplněn do programu jeho pravidelné schůze. Informace byly podány ústně, referovali soudruzi z nejvyšších, generální tajemník Miloš Jakeš a ministr vnitra František Kincl. Několik členů požadovalo ostrý postup proti Havlovi a předním představitelům opozice, převážila však obava, že v takovém případě by režim musel čelit podobné vlně mezinárodní kritiky jako po Havlově posledním zatčení v lednu 1989. *Předsednictvo ÚV KSČ bere na vědomí informace o nepřátelské akci pod názvem „Několik vět“ a opatření, která byla provedena a jsou dále připravována*, znělo konečné usnesení.¹⁸ Co tedy reprezentovala tato opatření? Předně se předsednictvo nejvyššího stranického orgánu rozhodlo rozpoutat pomlouvačnou kampaň proti petici a jejím organizátorům v tisku, rozeslalo vnitrostra-

11 *Denní situační zpráva č. 71*, FMV, 22. 6. 1989. Viz <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/svodky/dszo71-06-1989.pdf>.

12 *Denní situační zpráva č. 72*, FMV, 23. 6. 1989. Viz <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/svodky/dszo72-06-1989.pdf>.

13 *Denní situační zpráva č. 125/89*, II. správa SNB, 23. 6. 1989. Viz http://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekt_89/situacni-zpravy/dsz125-1989.pdf.

14 *Denní situační zpráva č. 127/89*, II. správa SNB, 27. 6. 1989. Viz http://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekt_89/situacni-zpravy/dsz127-1989.pdf.

15 *Denní situační zpráva č. 72*, FMV, 23. 6. 1989. Viz <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/svodky/dszo72-06-1989.pdf>.

16 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-42391 MV, Instruktažní poznámky pro zveřejnění *Několika vět*, nedatovaný strojopisný text s rukopisnými vpisky Václava Havla.

17 *Závěrečná zpráva vyšetřovací komise Federálního shromáždění pro objasnění událostí 17. listopadu 1989*. Futura, Praha 1992, s. 19–20.

18 *Národní archiv* (dále jen NA), f. Předsednictvo ÚV KSČ, k. P123/89, bod 20, Akce nelegálních skupin „Několik vět“.

NĚKOLIK VĚT

První měsíce roku 1989 znovu a jasně ukázaly, že i když se současné československé vedení velmi často zaklíná slovy "přestavba" a "demokratizace", ve skutečnosti se dost zoufale vzpírá všemu, co demokracii vytváří nebo ji alespoň vzdáleně připomíná. Petice a iniciativy občanů, které samo neorganizovalo, odmítá jako "nátlakové akce"; odlišné politické názory odsuzuje jako "antisocialistické" a "nepřátelské", pokojná lidová shromáždění rozhání; do přípravy nových zákonů nedovoluje veřejnosti mluvit.

Tytéž měsíce však zároveň ukázaly, že občanská veřejnost se už vymaňuje z letargie a že stále víc lidí má odvahu veřejně projevit svou touhu po společenských změnách.

Pohyb ve společnosti se tak začíná stále povážlivěji srážet s nehybností moci, roste společenské napětí a začíná hrozit nebezpečí otevřené krize.

Takovou krizi si nikdo z nás nepřeje.

Proto vyzýváme vedení naší země, aby pochopilo, že nadešel čas ke skutečným a důkladným systémovým změnám a že tyto změny jsou možné a mohou mít úspěch jen tehdy, bude-li jim předcházet vskutku svobodná a demokratická diskuze. Prvním krokem k jakýmkoli smysluplným změnám, novou ústavou počínaje a ekonomickou reformou konče, musí být tedy zásadní změna společenského klimatu v naší zemi, do kterého se musí vrátit duch svobody, důvěry, tolerance a plurality.

Podle našeho názoru je k tomu třeba:

- 1/ Aby byli okamžitě propuštěni všichni političtí vězňové.
- 2/ Aby přestala být omezována svoboda shromáždovací.
- 3/ Aby přestaly být kriminalizovány a pronásledovány různé nezávislé iniciativy a začly být konečně i vládou jako ta, čím jsou v očích veřejnosti už dávno jsou, totiž jako přirozené součást veřejného života a legitímní výraz jeho různotvárnosti. Zároveň by neměly být kladeny překážky vznikání nových občanských hnutí, včetně nezávislých odborů, svazků a spolků.
- 4/ Aby byly sdělovací prostředky i veškerá kulturní činnost zbaveny všech forem politické manipulace a předbižné i následné skryté cenzury a otevřeny svobodné výměně názorů a aby byly legalizovány sdělovací prostředky, působící dosud nezávisle na oficiálních strukturách.
- 5/ Aby byly respektovány oprávněné požadavky všech věřících občanů.
- 6/ Aby byly všechny chystané i uskutečňované projekty, které mají natrvalo změnit životní prostředí v naší zemi a předurčit tak život budoucích generací, neodkladně předloženy k všestrannému posouzení odborníkům i veřejnosti.
- 7/ Aby byla zahájena svobodná diskuze nejen o padesátých letech, ale i o Pražském jaru, invazi pěti států Varšavské smlouvy a následné "normalizaci". Je smutné, že zatímco v některých zemích, jejichž armády tehdy do československého vývoje zasáhly, se dnes už o tomto tématu začíná věcně diskutovat, u nás je stále stále ještě velké tabu, a to jen proto, aby nemuseli odstoupit ti lidé z politického a státního vedení, kteří jsou odpovědní za dvacetileté upadání všech oblastí společenského života u nás.

Každý, kdo souhlasí s tímto stanoviskem, může je podpořit svým podpisem.

Vládu vyzýváme, aby s ním nensložila tak, jak je dosud zvyklás nepohodlnými názory nakládat. Zasadila by tím osudnou ránu nadějím, jimiž jsme vedeni, totiž nadějím na skutečný společenský dialog jako jediné možné východisko ze slepé uličky, v níž se dnes Československo nalézá.

ODPIS

Hrubo orámované části vyplní odoselatel

TELEGRAM

Prv ako začnete písať, prečítajte si informácie na druhej strane!

Píšte čitateľne - adresu paličkovým písmom!

Poplatky za telegram za služby spolu	Kčs	h	Adresa odosielateľa (nedopravuje sa)		Smerovací záznam:		Radové číslo:	
	5	4	Ernest Decsi				Vypravený na: (okruhu, pracoviskú)	
			Nábrežná č. 16					
Prijal:			940 73 Nové Zámky		Čas podania tg: do:		dňa:	hod.: podpis:
Druh	Adresa stanice	Podacia stanica	Číslo	Počet slov	Deň	Hodina	Prepr. cesta-bezpl. a služob. údaje (TF, TLX)*	
			106	58	4			
Platené údaje			Adresa príjemateľa (meno alebo označenie - ulica - číslo domu - miesto určenia ak má adresát v byte telefón, uveďte jeho číslo pred adresou)					
			Redakcia PRAVDA, Martanovičová 25, 819 08 Bratislava ĎALEKOPIS: 093386, 092702					
Text a podpis								
<p>PO PREČÍTANÍ ČLÁNKU „KTO SEJE VIETOR“ , A TAKZVANÝCH ČITATEĽSKÝCH OHLASOV? SOM SA ROZHODOL VÁM ĎALEKOPISOM OZNÁMIŤ MOJE STANOVISKO. ODSUDZUJEM PRIMITÍVNU TLAČOVÚ KAMPAŇ, KTORÚ VEDIE PRAVDA PROTI TÝM, KTORÝCH NÁZOR NESÚHLASÍ S OFICIÁLNYM NÁZOROM STRANY. PODPORUJEM AUTOROV PETÍCIE „NIEKOĽKO VIET“. TELEGRAM ŽIADAM UVEREJNIŤ.</p> <p style="text-align: right;">ERNEST DECSI, PROGRAMÁTOR, NOVÉ ZÁMKY</p>								

* Co sa nehodí, prečiarknite!

22-101 [I. 1985] TSNP-LM - 314020-84

Telegram, ktorým se Ernest Decsi pripojuje k prohlášení Několika vět. Snaha médií diskreditovat opoziční aktivity vedla tradičně naopak k jejich popularizaci.

Zdroj: ČSDS, o. p. s.

nickou informací odmítající teze Několika vět a iniciovalo organizování odsuzujících rezolucí.

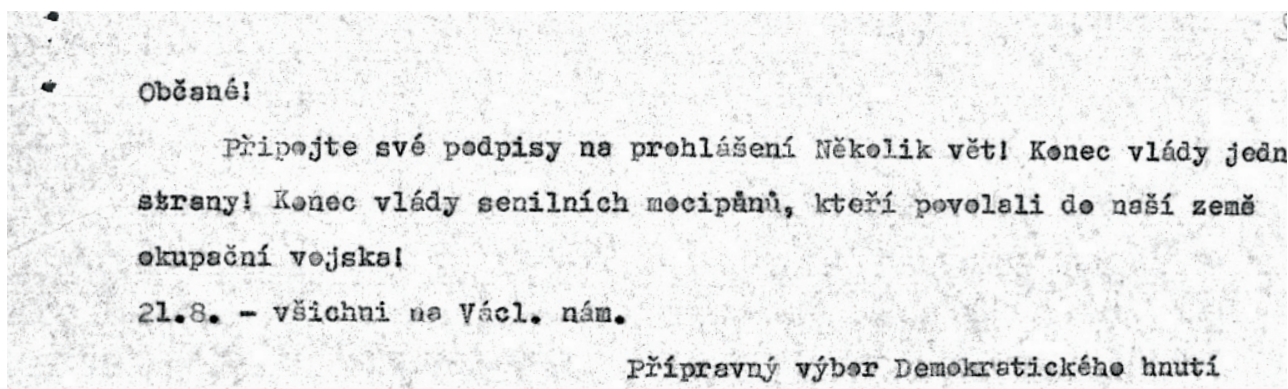
Rudé právo otisklo 30. června článek Kdo seje vítr, ve kterém Několik vět označilo za výzvu ke konfrontaci se socialistickým státním zřízením a ostře odsoudilo signatáře především z řad kulturní elity, 1. července následoval článek Co mají za lubem?, označující petici za protistátní a protisocialistický pamflet, který vyzývá

k rozvracení republiky.¹⁹ Zatímco komunistický tisk charakterizoval Několik vět jako provokační, nezákonnou a rozvratnickou výzvu k boji proti samotným základům socialismu, bezpečnostní složky komunistického státu hodnotily dosah takto koncipované petice daleko realističtěji. Podle zprávy zasláné náčelníkem II. správy SNB plk. Karlem Vykyplem náčelníkovi Správy sledování (IV. správa SNB) pplk. Václavu Menc-

lovi byla podpisová akce Několik vět „protivníkem“ chápána jako plebiscit, který vyvolá nespokojenost s politikou KSČ a nepřátelské nálady a prostředek k získání kreditu ve společnosti a etablování se coby politické síly.²⁰ Nelze nevidět, stálo v hodnocení bezpečnostní situace, že rozsáhlá nepřátelská kampaň ovlivnila i některé vrstvy obyvatelstva, jež sice svými podpisy akci nepodpořily, avšak plně nechápou její nebezpečnost a pravou podstatu. Po

19 Rudé právo, roč. 69 (1989), č. 152 (30. 6.), s. 2 a č. 153 (1. 7.), s. 2.

20 Viz Securitas Imperii č. 4/II, ÚDV, Praha 1998, s. 416, Informace o bezpečnostní situaci a dalších úkolech v boji proti vnitřním nepřátelům, Praha 24. 7. 1989. Zde se mj. konstatovalo, že i přes realizovaná opatření se aktivizaci „protisocialistických sil“ nedaří zastavit. Stejná informace byla dne 21. 7. 1989 předložena na schůzi předsednictva ÚV KSČ. NA, f. Předsednictvo ÚV KSČ, k. P125/89, bod 1, Informace o bezpečnostní situaci a dalších úkolech.

Leták, který před srpnovým výročím okupace vojsky Varšavské smlouvy vyzýval k podpisu petice *Několik vět*

Zdroj: ABS

získání 20.000 podpisů počítá vnitřní protivník s ustavením tzv. Československého občanského výboru, do jehož čela chce postavit Havla, který by vyzval k diskusi čs. vládu podle vzoru polského „kulatého stolu“.²¹ Oprostíme-li se od užívané komunistické terminologie, lze dovozovat, že si představitelé Bezpečnosti dobře uvědomovali význam a dosah *Několika vět*.

Dne 7. července zaslalo předsednictvo ÚV KSČ všem vedoucím tajemníkům krajských a okresních výborů KSČ *Vnitrostranickou informaci k výzvě opozičních skupin Několic vět*, vypracovanou oddělením propagandy ÚV KSČ, která obsahovala demagogický režimní komentář ke všem sedmi bodům petice. Ta zde byla charakterizována jako provokační kampaň, odsouzená jako parazitování na existujících problémech společnosti. Existence politických vězňů v Československu byla

popřena, stejně jako cenzura. Svoboda shromažďování a náboženská svoboda byly prezentovány jako nezpochybnitelné, neboť zaručené ústavou. O problematice životního prostředí se hovořilo jako o prioritě s tím, že do roku 2000 se dosáhne podstatného zlepšení. Výzva k diskusi o 50. letech a roku 1968 byla odmítnuta s poukazem na úspěchy socialismu, které nemohou být zastíněny deformacemi, nechyběl ani odkaz na *Poučení z krizového vývoje*, jehož závěry prý nebyl důvod měnit. Požadavek legalizace nezávislých iniciativ byl interpretován jako pokus získat pozice ve sdělovacích prostředcích k manipulaci s veřejným míněním.²² Po dvou týdnech předsednictvo ÚV KSČ konstatovalo, že krajské a okresní výbory strany pro projednání informace z 28. června²³ už přijaly vlastní opatření, která mají zamezit šíření výzvy.²⁴

Podíváme-li se do regionů, „opatření“ se rozuměla stranická školení a iniciování organizovaného hnutí pracujících. Stranické vedení pardubického okresu uspořádalo ve dnech 12. a 13. července hromadné instruktáže, při nichž byli vybraní funkcionáři ústně seznámeni s obsahem *Několika vět* a jako lektori *vyzbrojeni argumentačním materiálem*. Instruováno bylo 100 funkcionářů okresního výboru (OV) KSČ, 290 funkcionářů pardubické Tesly a Východočeských chemických závodů v Semtíně, 63 funkcionářů v Přelouči, 50 v Holicích a 37 ve Chvaleticích. V diskusích se ozývaly požadavky na televizní vystoupení a důrazné odsouzení petice z úst předních představitelů KSČ a *zdravého jádra kulturní fronty* a naopak striktní zákaz veřejného vystupování signatářů *Několika vět*. Instruktori posléze zdůrazňovali, že řadoví čle-

21 ABS, Přírůstek MV ČSR 2632-2653/95, bal. 106, Informace o bezpečnostní situaci a dalších úkolech v boji proti vnitřním nepřátelům.

22 Argumentační materiál od ÚV KSČ straničtí tajemníci velice oceňovali, neboť především na okresní a obecní úrovni stranické organizace byl již delší dobu pocítován deficit odpovídajících brožur a vnitrostranických materiálů. NA, f. Předsednictvo ÚV KSČ, k. P126/89, k inf. 5, Informace o celostátní poradě tajemníků krajských a městských výborů strany v Praze a Bratislavě pro politickoorganizační práci a ideologickou práci strany, konané 1. 8. 1989.

23 Autorovi se nepodařilo tento materiál v archivech dohledat. Podle Sukových údajů se jednalo o dálnopis obsahující plné znění petice *Několic vět* a vyzývající vedoucí tajemníky krajských a okresních stranických výborů k přijetí potřebných politických opatření. S obsahem petice měl být dle této instrukce seznámen jen nezbytný okruh funkcionářů, a to ústně. SUK, Jiří – CUHRA, Jaroslav – KOUDELKA, František: *Chronologie zániku komunistického režimu v Československu 1985–1990*. Sešity ÚSD č. 33. ÚSD AV ČR, Praha 1999, s. 74.

24 NA, f. Předsednictvo ÚV KSČ, k. P125/89, k inf. 11, Vnitrostranická informace č. 78: Operativní informace ze zpráv krajských (městských) výborů KSČ (KSS) a o ohledech na činnost protisocialistických sil a nelegálních struktur k 19. 7. 1989.

nové potřebují mít jistotu jednoty vedení KSČ, podpory SNB atd. při boji proti antisocialistickým silám.²⁵ Řádně proškolení straniční funkcionáři pak po celé republice v pracovních kolektivech organizovali rezoluce odsuzující obsah, organizátory i šířitele Několika vět.

Operativní informace pro předsednictvo ÚV KSČ ze 14. července hovoří o zvyšujícím se počtu docházejících písemných stanovisek (400 až 600 denně), přičemž se strana pyšnila, že většina z nich vyjadřuje podporu její politice, mnohdy uzavřením nových pracovních závazků. Pracovní kolektivy se vyjadřovaly pro klid a pokojné podmínky k práci a proti snahám rozvracet náš stát a vytvářet chaos uvnitř země, nechyběly výzvy k nekompromisním zásahům proti iniciátorům petice. *Obyčejný dělník a komunista nepocituje nedostatek lidských práv, ale pocituje nedostatek různých kroků ÚV KSČ proti těmto jevům. Chystáme se snad dobrovolně vyklidit pozice vydobyté od roku 1948?*, psala základní organizace (ZO) KSČ z Jablonného nad Orlicí ptajíc se po smyslu ustavení Výboru československé veřejnosti pro lidská práva. *Nelze přece pod pláštíkem tzv. lidských práv dopustit otevřené útoky na naši stranu a socialistické zřízení, zdůrazňovala pro změnu jedna z plzeňských ZO KSČ.*²⁶ O týden později

byly stranické špičky vyrozuměny, že *požadavek tvrdých postihů vůči autorům a signatářům výzvy „Několik vět“ je společným znakem většiny rezolucí. Kupříkladu zasloužilí členové KSČ ze Strakonice napsali: Dejte jim, co jim po zásluze patří – pořádné poučení a hodně tvrdý trest. Komunistky z frýdeckomístecké mlékárny žádaly generálního tajemníka, aby celému ÚV tlumočil jejich rozhořčení nad tím, že strana dostatečně neuplatňuje svou vedoucí roli ve státě a dává zelenou „nepřátelům“. Zároveň požadovaly přísné potrestání těch, kteří zapalují hranici, a jestli si to někdo neuvědomuje, může se stát, že nás komunisty budou postupně na ni házet a upalovat. [...] Bude to sice těžší vyhrát a upevnit si pozici, protože takovou podporu, jakou jsme měli v minulosti od sovětských soudruhů, už asi mít nebudeme, máme však za to, že to, co jsme se za ta léta naučili, ještě umíme a vybojujeme opět klid v naší společnosti. S mimořádným důrazem odsuzovaly signatáře z řad umělců a navrhovaly poslat je vydělat si na chleba do zahraničí nebo do výroby, neboť lidé, kteří se umí snížit k takové podlosti, již mají všeho nadbytek a nevědí, co dělají.*²⁷ Našli se ale i tací, kteří nejvyšším stranickým funkcionářům zaslali svůj „neorganizovaný“ názor. Karel Fišer z pražského Jižního Města na korespondenční

lístek adresovaný ÚV KSČ napsal: *V plné míře souhlasím s textem Několik vět.*²⁸

ZVEŘEJNIT? NIKOLIV!

Je příznačné, že organizování odsuzujících rezolucí nepředcházelo seznámení s textem a požadavky Několika vět. Tato praxe se nezřídka stávala předmětem kritiky. Kritika přitom zaznívala, i když spíš výjimečně, rovněž z řad komunistů. Podívejme se opět do regionů, kde kritické ohlasy často zaznamenali operativní pracovníci StB. V polovině srpna 1989 vystoupil na schůzi ZO KSČ podniku Důl Ostrava Ing. Bernard s tím, že prohlášení odsuzující výzvu Několik vět nepodepíše, protože dosud neměl možnost si ji přečíst. *Ke jmenovanému bude úkolován TS Libor k získávání dalších poznatků k jeho osobě, znělo rozhodnutí pprap. Josefa Mrkvana v odpověď na inženýrův „závadový“ postoj.*²⁹ V Hradci Králové informátor StB zaznamenal, že *zdrženlivost členů KSČ při odsouzení „Několika vět“ je zapříčiněna zejména tím, že nelze odsuzovat to, co člověk nezná a nemůže k tomu zaujmout vlastní názor.*³⁰ Ostatně východočeský krajský výbor (KV) KSČ v dopise pro ústředí přiznával, že *v mnohých ZO KSČ se k odsouzení „Několika vět“ dopracovávají až po složité diskusi.*³¹ Královéhradečtí ko-

25 Státní okresní archiv (SOkA) Pardubice, f. OV KSČ Pardubice (nezprac.), Zápis z mimořádné schůze předsednictva, Pardubice 25. 7. 1989.

26 NA, f. Předsednictvo ÚV KSČ, k. P124/89, k inf. 11, Vnitrostranická informace č. 77: Operativní informace ze zpráv krajských (městských) výborů KSČ (KSS) a o ohlasech na činnost protisocialistických sil a nelegálních struktur k 12. 7. 1989.

27 Tamtéž, Vnitrostranická informace č. 78: Operativní informace ze zpráv krajských (městských) výborů KSČ (KSS) a o ohlasech na činnost protisocialistických sil a nelegálních struktur k 19. 7. 1989. Jiří Suchý svěřil *Lidovým novinám* v reakci na vytrvalé očerňující kampaně proti signatářům Několika vět, že petici podepsal v domnění, že *teď je pravá chvíle, kdy bychom mohli požádat o slyšení. Nebyla v tom ani špetka zášti, jak nám je podsouvána. Povídání s Jiřím Suchým o věcech veřejných a věcech divadelních.* In: *Lidové noviny*, roč. 2, č. 9, (září 1989), s. 20. Viz http://www.lidovky.cz/popup/historie-obrazem.asp?objekt=popup&datum=1989_09&stranka=20. [citováno k 15. 1. 2010].

28 NA, f. Předsednictvo ÚV KSČ, k. P125/89, k inf. 11, Vnitrostranická informace č. 78: Operativní informace ze zpráv krajských (městských) výborů KSČ (KSS) a o ohlasech na činnost protisocialistických sil a nelegálních struktur k 19. 7. 1989.

29 ABS, f. Taktické svazky – Centrála (dále jen MV-T), a. č. T-2396 MV, Záznam odd. StB KS SNB Ostrava ze dne 17. 8. 1989.

30 ABS, f. Správa kontrarozvědky – II. správa, II. díl (dále jen A 34/1), k. 211, inv. j. 1420, Denní informace S-StB Hradec Králové z 24. 7. 1989.

31 NA, f. Předsednictvo ÚV KSČ, k. P131/89, k inf. 14, Vnitrostranická informace č. 80: Informace o politické situaci v krajích k 13. 9. 1989.

Brigádně socialističtí pracovníci /-ce/ Jednoty Čáslav,

je s podivem, kde jste získali informaci o obsahu toho - jak vy říkáte "pamfletu" Několik vět.

Jednak od kdy čtete tedy p a m f l e t y /to nemáte nic lepšího ke čtení?/, ale hlavně kde jste ho získali. Náš tisk přece tuto petici /asi v rámci československy pojímané glasnosti/ neotiskl. Pak tedy znáte obsah jediné z vysílání těch proskribovaných a "štvavých" západáckých vysílaček. A k tomu se tedy s taklehkým srdcem přiznáváte???

Píšete /pokud lze našemu tisku věřit/, že jste si přečtli se-sá-j-mem článek v Rudém právu "Kdo seje vítr". Ale uznejte - tam je přece informace o tom "pamfletu" až z druhé ruky. Obsah tam uveřejněn není. Je tam jen jeho odsudek /!! - o rozsudku viz dále!/. Tak jak se tedy k čertu můžete vyslovovat a dokonce odsuzovat něco, co vůbec neznáte?? To vám stačí, když někdo něco napíše a vy honem patolízalsky se k tomu připojujete a přejímáte tak názor někoho jiného na věc, kterou vůbec neznáte? Vaší prostomyslností lze jen závidět!

Ovšem v této demagogii nejste původní! "Naši pracující" s rozhořčením odsuzovali v roce 1942 na komando nacistů atentána Heydricha! Oni rovněž /ale už na komando komunistů/ zase schvalovali v roce 1952 rozsudky nad "protistátním spikleneckým centrem", ač neměli a ani nemohli mítmo průběhu a obsahu procesů ani nejmenší ponětí. A pak se také tyto rozsudky smrti ukázaly být zcela sprostými vraždami. A tak "naši pracující tehdy schvalovali v r a ž d y ! Rovněž na komando komunistů. Pak zase na komando komunistů odsuzovali v roce 1977 CHARTU 77, ač stejně jako nyní nebyla nikde uveřejnila. A teď se tedy na komando ÚV KSČ hrnou resoluce "pracujících" a odsuzují něco, o čem nemají vůbec ponětí. A vy jste se tedy také připojili! Tak vám tedy těch Několik vět posílám, abyste si to mohli přečíst a posoudit, co je v tom - podle vás - antisocialistického!

Odvoláváte se na RP "Kdo seje vítr" /sklízí bouři/.

Dobře tedy, kdo co seje?

Komunistický režim vznikl z nenávisti, s nenávistí vládl, nenávist šíří, nenávist z a s í v á a - sklízí zase jen to, co zasil - nenávist! To ze svých poznatků za pultem a hovorem s lidmi nevíte ??

Ale pro tento režim je charakteristická nejen /obousměrná/ nenávist, ale také le ž !

Marie Boudová napsala v Rudém právu /který vy přece tak podrobně a se zájmem čtete/ článek "Lež má krátké nohy". Ano oprvdů má!

Gottwladovi, který řekl že u nás kolchozy nebudou, vydržela lež jen 5 let! Zápotockému, že u nás měnová reforma nebude, jen 3 dny, kdy u nás v červnu 53 propukla. Ústřednímu výboru, který v listu členům strany napsal, v roce 53, že u nás bude bytový problém vyřešen do roku 1965/70/vydržela lež těch pár let. Ministru financí Žákoví, že se u nás ceny zvyšovat nebudou /88/ vydržela jen do VII.89.! A Jakešovi, že náš lid musí být podrobně informován o všem, připadá velká čest, že jeho lež byla lží od samého počátku. Tak vidíte! Vy ctnostní pracovní brigádníci, za koho se stavíte. Za hrstku arrogantních, despotických dobrodruhů, kteří se jen snaží odsunout pád ze svých pozic, získaných pomocí tanků a udržovaných pomocí brutality, pendreků, vodních děl, policejních psů a slzného plynu.

A že váš žvást vyšel tiskem? O to hůře pro vás. Jednak tím na vás upozornili, což se může teď a hlavněji později hodit. A jednak náš tisk je patolízalský a když tu budou Eskymáci, bude horovat o nich a budou-li tu Číňané, bude psát chvalozpěvy o nich. Novináři jsou chameleoni a korouhvičky! Jsou to zaprodanci režimu.

Plzeň 12. 7. 89 30

Vořejší pane Vondro,
 byl jsem zde osobně, ale nezašel
 jsem Vaš domů. Chtěl jsem podepsat
 předložení "Intaklé 87" a přičlenění
 lidí SWPj k němu v příloze.

Podpisy pod peticí přibývaly rychle a mnoha způsoby.
 Když to nešlo osobně, přidávali se signatáři i písemně.

Zdroj: ČSDS, o. p. s.

munisté poukazovali na fakt, že nezveřejnění plného znění Několika vět se stalo argumentem pro ty, kteří stále nemají důvěru v pravdivost a úplnost informací předávaných našimi sdělovacími prostředky. V této souvislosti se pak někteří královéhradečtí soudruzi dovolávali odkazu Klementa Gottwalda a Antonína Zápotockého, kteří svého času reagovali bezprostředně na činnost nepřátel, a s nelibostí upozorňovali, že dosud nikdo z politických činitelů a umělců petiční akci ve sdělovacích prostředcích veřejně neodsoudil.³² Podobný názor vyjádřil

v dopisu pro ÚV KSČ pisatel z Plzně. Napsal, že *současný vývoj je již tak daleko, že se jedná o bytí či nebytí jednoty socialistického tábora, o udržení vedoucí úlohy komunistických stran [...]. Stále se vracení do minulosti a kritika všeho a každého je jen vodou na mlýn našim nepřátelům. A protože na to neslyším žádnou oficiální odezvu, musím se domnívat, že s tím souhlasíte.*³³

Vnímání úlohy sdělovacích prostředků nebylo jednotné, na jedné straně zaznívaly názory, že se nelze spokojit s paušálním odsouzením něčeho, s čím

se ani komunisté neměli možnost seznámit, na druhé straně se poukazovalo na to, že přílišným řečením o petici se jí vytváří nežádoucí popularita. Městská správa SNB v Brně zaznamenala následující výpověď o náladě části společnosti: *V současné době se mezi lidmi nejvíce hovoří o „Několika větách“ našich předních umělců, kdy občané kritizují zejména to, že k uvedenému nebylo zaujato ze strany sdělovacích prostředků a tedy i vedoucích činitelů státu stanovisko a nedošlo k objektivnímu seznámení s tímto pamfletem.*³⁴ Mnozí lidé poci-

32 Tamtéž, k. P126/89, k inf. 9, Vnitrostranická informace č. 79: Informace o politické situaci v krajích k 9. 8. 1989.

33 Tamtéž, k. P125/89, k inf. 7, Informace o obsahu dopisů došlých ÚV KSČ a generálnímu tajemníkovi ÚV KSČ od 1. do 30. 6. 1989.

34 ABS, Přírůstek Brno z r. 1995, O-StB Brno-město, k. 5, Úřední záznam - ohlasy, Brno 19. 7. 1989.

fovali nedostatek iniciativy stranického vedení a byli postojem svých soudruhů zaskočeni, zklamáni nebo i pobouřeni. Komunisté z pardubické Tesly zaslali ÚV KSČ dopis, v němž požadovali *včasnější informace o činnosti nelegálních struktur, aby mohli vést diskuse s bezpartajními*.³⁵ Přestože požadavky na více informací a zveřejnění textu Několika vět vznášeli pardubičtí soudruzi opakovaně, oficiální sdělovací prostředky se k tomuto kroku neodhodlaly. Pardubické okresní noviny *Zář* zůstaly u odsudků Několika vět v člancích příznačně nazvaných *Nedovolíme narušovat přestavbu a demokratizaci a Těm z druhého břehu*.³⁶ K veřejnosti se tak z oficiálních zdrojů dostávaly povětšinou pouze informace o rostoucím počtu stereotypně znějících rezolucí a o tom, že pracovní kolektivy požadují udržení klidu a pořádku k plnění pracovních úkolů a že na podporu politiky přestavby uzavírají nové socialistické závazky.

Osobitý je z hlediska sporu o zveřejnění textu Několika vět dopis, který byl doručen Okresnímu národnímu výboru (ONV) v Karvině a jako „záva-

dový“ předán pracovníkům tamní StB. Anonymní pisatel jím reagoval na oficiální zamítavé stanovisko k petici Několik vět: *Čtu RP od r. 1945, poslouchám rádio i televizi. Ale „pamflet“ Několik vět jsem nečetl, ani neslyšel. [...] S Chartou 77 nemám nic společného. Několik vět neznám stejně jako Vy, ale vážím si každého, kdo se slovem, myšlenkou nebo tiskem postaví proti zvlí KSČ, zejména jejímu vedení, které právě v těchto dnech dokazuje, že za 4 roky perestrojky a glasnosti nepochopilo vůbec nic! [...] Chartě a všem složkám i jednotlivcům tvořící se jednotné fronty proti KSČ patří dík za statečnost. Donutila vedení KSČ vycenit zuby, ukázat svou pravou tvář, svou skutečnou ochotu dobrovolně a s iniciativou řešit problémy přestavby*.³⁷ V podobném duchu byl napsán dopis ohrazující se proti odsouzení Několika vět coby protisocialistického pamfletu v regionálním periodiku *Hlas revoluce*, který zachytila *Bezpečnost* v Berouně. *Nepatřím k tzv. nelegálním strukturám, zdůraznila v úvodu pisatelka, stejně tak spousta mých známých a všichni jsme neváhali tuto výzvu podpořit. [...] Opravdu tam není nic, pro co je tato výzva na-*

padána. Jen tam je pravými slovy napsáno to, co si všichni již dávno myslíme.³⁸

Jmen těch, kteří potlačili strach a přihlásili se k tomu, co si již dávno mysleli, stále přibývalo. Zatímco se po stranické linii organizovaly instruktaže a odesílaly rezoluce, na Hlasu Ameriky a Svobodné Evropě byla do éteru čtena jména lidí, kteří se pod prohlášení Několika vět podepsali. Stále se přitom dbalo, aby okruh zveřejňovaných jmen reprezentoval co nejpestřejší vzorek společnosti. *Pamatuj si, jak byly archy rozloženy u Křižana na koberci, vybíral se pestrý vzorek signatářů, někdo známý, třeba Polívka, pak nějaký novinář, někdo z filharmonie, krmič krav... Pak šel někdo vybraná jména zavolat do Svobodné Evropy, vzpomínal Rejžek*.³⁹ Ivan Medek, vídeňský zpravodaj Hlasu Ameriky,⁴⁰ v listopadu 2007 připomínal prvotní reakce představitelů Svobodné Evropy a BBC, kteří vysílání jmen signatářů považovali za nesmysl.⁴¹ V rozhovoru pro *Post Bellum* ale svěřil, že předčítání „telefonního seznamu“ signatářů Několika vět *byly vůbec ty nejposlouchanější relace ze všech, které jsem kdy v rádiu odvysílal*.⁴²

35 NA, f. Předsednictvo ÚV KSČ, k. P126/89, k inf. 9, Vnitrostranická informace č. 79: Informace o politické situaci v krajích k 9. 8. 1989. Požadavky, aby předsedové stranických organizací byli častěji svoláváni a předávali se jim operativní informace o iniciativách a akcích nezávislých skupin a o jednotném postupu proti nim, byly opakované. Je třeba upozornit také na to, že v nejnižších stupních stranického aparátu museli komunisté koncem 80. let čelit nepříjemným výtkám či posměškům a jejich vlastní iniciativa aktivně obhajovat politiku stranického vedení ochabovala. Předsednictvo ÚV KSČ dostalo v polovině roku 1989 na stůl informaci o tom, že ve všech krajích republiky *jsou potíže se získávaním kandidátů pro volby členů výborů a předsedů základních organizací*. Pokles zájmu o výkon těchto funkcí byl evidentní, ve Východočeském kraji muselo být vynakládáno značné úsilí k přesvědčování dosavadních členů výborů a předsedů ZO KSČ, aby znovu kandidovali. *Řada komunistů svoji kandidaturu ve volbách odmítá a poukazuje na dlouhodobě neřešené problémy v národním hospodářství, místě bydliště i zásobování vnitřního trhu*, sdělovala zpráva soudruhům v ÚV. Tamtéž, k. P125/89, k inf. 11, Vnitrostranická informace č. 78: Operativní informace ze zpráv krajských (městských) výborů KSČ (KSS) a o ohlasech na činnost protisocialistických sil a nelegálních struktur k 19. 7. 1989.

36 *Zář*, roč. 39-49 (1989), č. 55 (11. 7.), s. 1 a č. 59 (25. 7.), s. 1.

37 ABS, f. MV-T, a. č. T-2396 MV, Záznam O-StB Karviná ze dne 17. 8. 1989.

38 ABS, Přírůstek Praha z r. 2007, k. 205, Letáky, nápisy (I) 1989, Dopis předaný dne 14. 8. 1989 Okresní správě SNB Beroun.

39 *Havel přišel z vězení a vymyslel text* [citováno k 10. 11. 2009]. Viz http://www.lidovky.cz/havel-prisel-z-vezeni-a-vymyslel-text-d8l-/ln_noviny.asp?c=A090623_000011_ln_noviny_sko&klic=232165&mes=090623_0.

40 *Jeho naléhavý hlasový projev, jemuž šéfové stanice vytýkali, že není předpisově neosobní, se stal v Československu směrodatným právě pro tu osobitost. A jeho předčítání seznamu signatářů Několika vět se stalo doslova celonárodní vigilií. Z Medkova projevu bylo patrné, že si signatářů považuje. LESCHTINA, Jiří: Odešel Ivan Medek, muž nabité politikou* [citováno k 10. 1. 2010]. Viz <http://hn.ihned.cz/c1-39747570-odesel-ivan-medek-muz-nabity-politikou>.

41 „*Snad si dobře vzpomínám*“: *Rozhovor s Ivanem Medkem o Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných* [citováno k 26. 1. 2010]. Viz http://www.vons.cz/data/pdf/sbornik_vons_1/vons_medek.pdf.

42 *My jsme to nevzdali - Příběhy 20. století*. Městská část Praha 1 - Post Bellum - ÚSTR, Praha 2009, s. 128-129.

05-001209/0V-89/Nid. KS-SNB 10

Ka-SNB - správa Státní bezpečnosti
PLZEŇ

Dešlo 25. VII. 1989

C. j.: 05-001209/0V-89

Přílohy:

něco OAD
u příležitosti 10. odboru +
05-SNB a hr. správa
infor. a dokumentace

PŘIJATÁ ZPRÁVA

Pořadové číslo: 2083

Přijato: 24. červce 1989 hod.: 20:30

Zpracováno: 24. červce 1989 hod.: 20:35

25.7.89
08:30

m i m o p o r a d i
přísně tajně

c. j.: nz - 00458/89

v s e m n a c e l n í k u m
k s s n b c s s r
spravy s n b hl.m. prahy a stredoceskeho kraje
spravy s n b hl.m. bratislavy a zapadoslovenskeho kraje
12. s - s n b bratislava

K - relig. protikomori
N S S B B - příjímá informace
25.7.89

vec: současny stav agenturne operativni cinnosti k organizatorum a rozširovatelum pamfletu „několik vět“.

v souvislosti s mým pokynem k aktivizaci agenturne operativni prace k cinnosti organizatoru a rozširovatelu pamfletu „několik vět“ ukladam v termínu do 12.00 hodin dne 27.7.1989 zaslat informaci k dosud provadeným operativním opatrením a stavu dokumentace této nepřátelske cinnosti na vašem teritoriu. v informaci zejména uveďte kolik bylo zjistieno organizatoru, rozširovatelu a adresatu „několika vět“, jaké způsoby reseni byly uplatněny /pohovory, vystrahy, trestni postih atp./, podíl kriminalne zavádových osob na rozširovani a signaci „několika vět“.

smyslem techto opatreni je procesne dokumentovat trestnou cinnost, zejména hlavnich organizatoru vaclava havla, alexandra vondry, stanislava devateho a jiriho křizana dle paragrafu 164 tr.zakona.

soucasne uveďte zadokumentovane případy vyskytu vyhruzek funkcionarum, delnikum a osobam, které se politicky angazují, jez byly zjistieny v souvislosti se zverejnením pamfletu.

informaci zaslete na 2.s - s n b , 10.odbor.

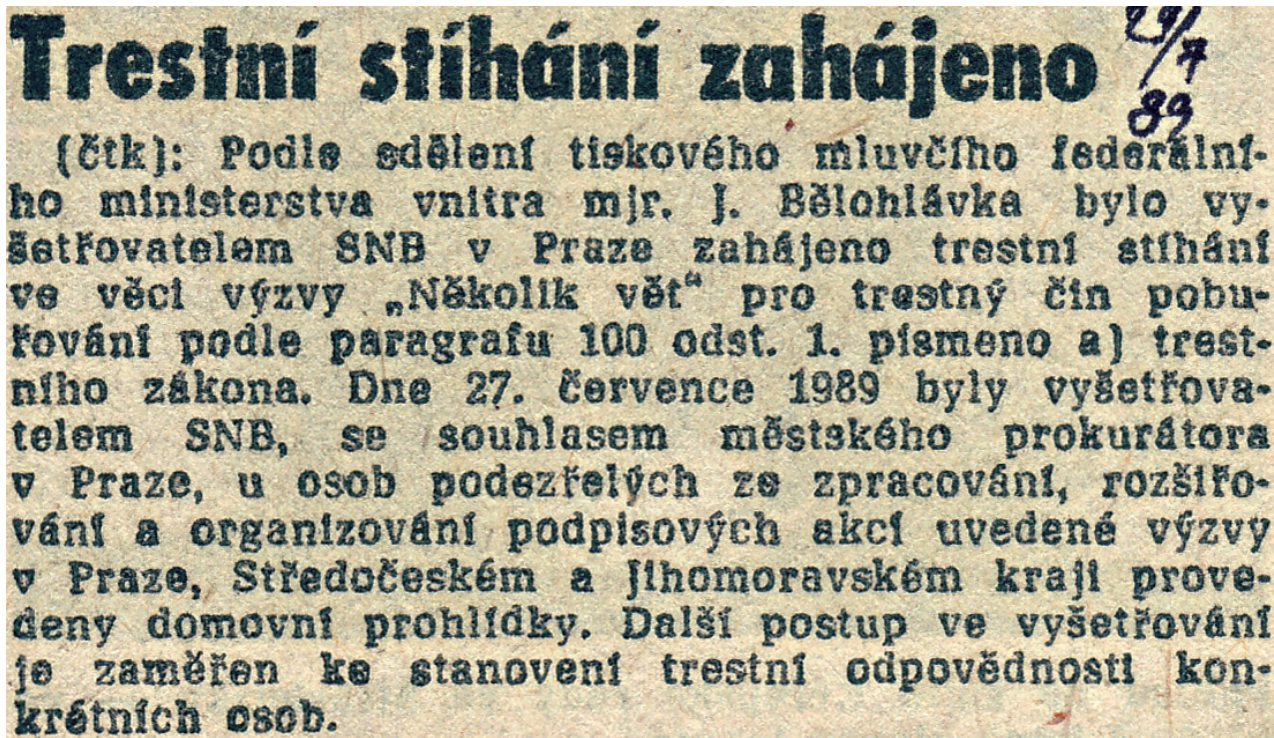
1. namestek m v c s s r
genpor. ing. alojz l o r e n c

Ulož 4/2 Počet listů 5

csce.64122++-5 Uchov. číslo 1995

Referent

Náčelník

Noticka v Lidové demokracii z 29. července 1989 opakuje zprávu ČTK o stíhání „ve věci výzvy Několik vět“

Zdroj: archiv Kamila Černého

REPRESE, ŠIKANA A PRONÁSLEDOVÁNÍ

V *Rudém právu* vyšel v sobotu 22. července článek Scénář a režie Několika vět, který publikovali Marie Boudová a Jaroslav Kojzar. Text obsahoval rozsáhlé citace z Havlových poznámek k publicitě Několika vět, které byly coby informační strategie telefonicky předány do Vídně Medkovi. Redakce dostala informace z Mnichova anonymním dopisem, jehož obálku otiskla i s průvodním textem tohoto znění: *Vážený, i když nesouhlasím se vším, co turdíte, myslím, že by Vás mohlo zajímat skutečné pozadí provolání „Několik vět“. Zde se na*

*celé věci přiživují lidé, se kterými již nemohu souhlasit vůbec. Přítel.*⁴³ Dle dochovaného svědectví přisuzovala StB tomuto materiálu velkou závažnost. Zástupce náčelníka II. správy SNB pplk. Miroslav Chovanec se v únoru 1991, tedy rok po zrušení StB, před komisí pro dohled nad vyšetřováním 17. listopadu na toto téma rozpoval. Význam, který pro StB mělo zadržení Havlových poznámek, popsal následovně: *V tom dopisu, který psal vlastnoručně, Havel jednoznačně dával najevo, oč v případě Několika vět jde, že je to prostředek nebo jeden z prostředků k vyvolání celonárodního hnutí, které by směřovalo k likvidaci komunismu*

u nás. K tomu dopisu byl přiložen i strojopisný scénář s Havlovými vlastnoručními vpisky, který třeba i určoval, v jakém pořadí jaká jména signatářů Několika vět v západním rozhlasu uweřejňovat, aby bylo patrné, jak souhlasné stanovisko s Několika větami se postupně rozšiřuje do nejširších vrstev společnosti. Musím říci, že to bylo dobře vymyšleno, chyba ovšem byla, že se nám to dostalo do rukou, poněvadž toho bylo možno využít spolu s přiznáním některých chyb,⁴⁴ na které Několik vět poukázvalo, i k odhalení pozadí, proč manifest Několik vět byl vytvořen (věděli jsme, že ho napsal Havel), tedy že nešlo jen o vlastní manifest, ale o široce zamýšle-

43 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-42391 MV, Instruktažní poznámky pro zveřejnění Několika vět, nedatovaný strojopisný text s rukopisnými vpisky Václava Havla. *Rudé právo*, roč. 69 (1989), č. 171 (22. 7.), s. 3.

44 Chovanec údajně preferoval teze Několika vět věcně rozebrat a přiznat, co je pravdivého, a případně, co jsou nepravdy, postoj tajemníka ÚV KSČ Jana Fojtíka šmahem odmítnout Několik vět jako jednoznačně špatnou a nepřátelskou akci považoval za unáhlený a nesprávný, neboť taková reakce smelovala celou kulturní frontu proti režimu. ŽÁČEK, Pavel: *V čele ŠtB. Pád režimu v záznamech důstojníka tajnej policie*. Ústav paměti národa, Bratislava 2006, s. CXXII-CXXIII.

Náčelník Krajské správy SNB Plzeň plk. Inocenc Šarman na fotografii z roku 1987, vedle zástupce náčelníka II. správy SNB pplk. Miroslav Chovanec (foto z roku 1972)

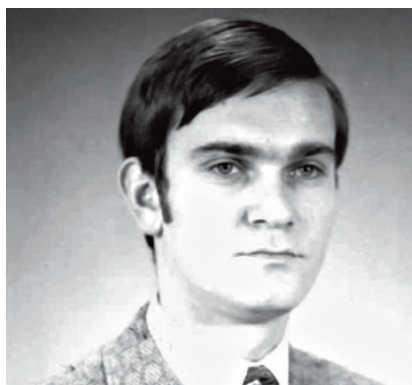

Foto: ABS

nou snahu změnit režim u nás. V té době totiž opozice navenek stále tvrdila, že jde jen o lidská práva, nikoliv o zvrácení celého společensko-politického systému. Jelikož nám také bylo známo, že většina společnosti není pro vyslovenou likvidaci socialistických poměrů u nás [...], bylo možno těchto zjištění politicky využít v neprospěch opozice.⁴⁵ Václav Havel dva dny po otisknutí článku v rozhovoru pro večerní pořad Události a názory na vlnách Svobodné Evropy význam textu marginalizoval a pravost mnichovského odesílatele zpochybnil. Poznámky, jakým způsobem se mají vysílat informace o Několika větech, okomentoval: *To samozřejmě nebylo nic tajného, nic, s čím bychom se nějak skrývali, proto jsme to také normálně telefonovali z našich odposlouchávaných telefonů.*⁴⁶

Dne 24. července 1989 vydal první náměstek ministra vnitra ČSSR gener. Alojz Lorenc pokyn, jímž všem

náčelníkům krajských správ SNB (a správ SNB Prahy a Bratislavy) nařídil zaslat do 12 hodin dne 27. července informaci k dosud prováděným operativním opatřením a stavu dokumentace „nepřátelské činnosti“ organizátorů a rozšiřovatelů „pamfletu“ Několik vět na jejich teritoriu. *Smyslem těchto opatření je procesně dokumentovat trestnou činnost zejména hlavních organizátorů V. Havla, A. Vondry, S. Devátého a J. Křížana*, odůvodňoval. Pokyn současně obsahoval instrukci uvést i případy výhrůžek funkcionářům, dělníkům a osobám, které se politicky angažují.⁴⁷ Náčelník Krajské správy (KS) SNB Plzeň plk. Inocenc Šarman Lorence v termínu vyrozuměl o čtyřech případech letákových akcí na podporu Několika vět, osmi organizátorech rozšiřování petice (dva invalidní důchodci, pracovník telekomunikační správy, potravinářský zaměstnanec, důlní elektrikář, jeřáb-

ník, administrativní pracovník a jeden občan bez pracovního poměru) a dvou výhrůžných dopisech.⁴⁸ Díky pozdější skartační důslednosti je dochovaný materiál torzovitý a reakce ze Západočeského kraje je k dispozici zřejmě jako jediná. Jakousi komparační bilanci bezpečnostních opatření v krajích během prvního měsíce po zveřejnění Několika vět tedy z centrálních dokumentů nelze provést.

Teprve 26. července 1989 bylo usnesením vyšetřovatele StB kpt. Zdeňka Grulichy *ve věci Několika vět* zahájeno trestní stíhání pro § 100 odst. 1 písm. a) tr. z., tedy trestný čin pobuřování proti socialistickému společenskému a státnímu zřízení republiky. *Zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že s úmyslem vyvolat u čs. veřejnosti hromadné protestní akce, namířené proti politice KSČ a její vedoucí úloze v naší socialistické společnosti, je nejpozději od června 1989 v Praze, na dalších místech ČSSR, ale i v zahraničí rozšiřována písemnost s názvem „Několik vět“ a další písemnosti podobného druhu, které svým obsahem pobuřují proti socialistickému společenskému a státnímu zřízení republiky*, odůvodňoval kpt. Grulich, který vedl vyšetřování.⁴⁹ Jiří Křížan později před parlamentní vyšetřovací komisí vzpomínal, že jej udivilo, že poměrně dlouhou dobu po zveřejnění Několika vět byl klid a nikdo se o ně nezajímal.⁵⁰

Následující den začaly probíhat domovní prohlídky (u Alexandra Vondry, jeho tchána Jana Kavky, Stanislava Devátého, Jiřího Křížana, Jana Urbana), při nichž byly zabaveny ne-

45 Tamtéž.

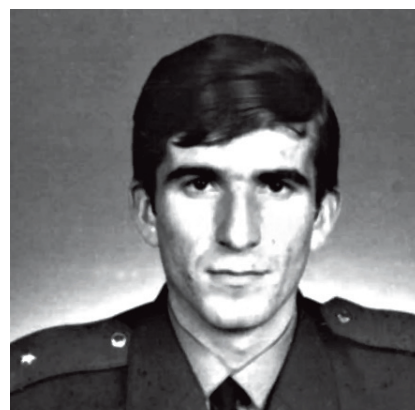
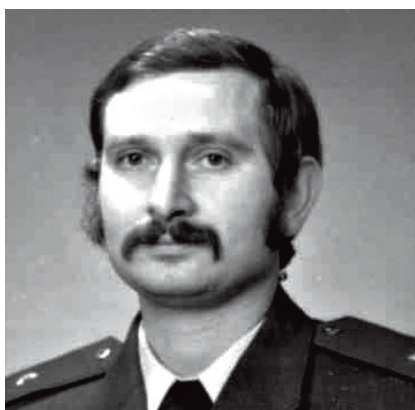
46 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-42391 MV, Písemný záznam rozhovoru Petra Pospíchalů s V. Havlem a A. Vondrou ve vysílání Svobodné Evropy z 24. 7. 1989, postoupený Československým rozhlasem Správě SNB hlavního města Prahy a Středočeského kraje na základě žádosti odboru vyšetřování StB ze 7. 8. 1989.

47 Přírůstek Plzeň z roku 1996, k. 19, Současný stav agenturně operativní činnosti k organizátorům a rozšiřovatelům pamfletu Několik vět, Pokyn 1. náměstka MV ČSSR č.j. NZ-00458/89 z 24. 7. 1989.

48 Tamtéž, Informace o stavu rozpracování organizátorů a rozšiřovatelů pamfletu Několik vět, Plzeň 27. 7. 1989.

49 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-42391 MV, Usnesení č. j. ČVS/VS-565/89, Praha 26. 7. 1989.

50 Archiv Parlamentu ČR, Vyšetřovací komise Federálního shromáždění pro objasnění událostí 17. listopadu 1989, Protokol výslechu svědka Jiřího Křížana ze dne 15. 7. 1991.

Vyšetřovatel StB kpt. Zdeněk Grulich na fotografii z roku 1980, uprostřed náčelník odboru vyšetřování StB pplk. Jaroslav Spura (foto z roku 1963), upravo vyšetřovatel StB kpt. Josef Počta (foto z roku 1968)

Foto: ABS

jen kopie a podpisové archy Několika vět, ale i četné další tiskoviny, nahrávky či psací stroje.⁵¹ Slovy Františka Vaněčka k jejich provádění podotkne: *Ošklivá záležitost. Ponižující. Vyžaduje velké sebezapření, aby člověk zachoval klid a nevyvolal s estébáky incident.*⁵² V plánu vyšetřování, vyhotoveném kpt. Grulichem a schváleném náčelníkem odboru vyšetřování StB pplk. Jaroslavem Spurou, byl poté obsah Několika vět uznán za způsobilý *vyvolat mezi obyvatelstvem protestní akce, nedůvěru v politiku KSČ a zpochybnit její úlohu ve společnosti.*⁵³

Během celého srpna 1989 pak probíhaly výslechy, celkem bylo vyslechnuto 91 signatářů Několika vět. Povolání k výslechům však pokračovalo i v podzimních měsících.⁵⁴ Václav Havel při srpnovém výslechu uvedl, že vznik Několika vět považuje za *výraz touhy společnosti řešit společenské problémy*

nekonfrontačním způsobem. Podle mého názoru, pokračoval, jen velice extenzivní výklad zákona umožňuje orgánům SNB považovat toto provolání za trestný čin. S ohledem na toto mé stanovisko nebudu pravděpodobně odpovídat na konkrétní otázky, týkající se vzniku, šíření a publikace provolání „Několik vět“. Přesto se ale vyšetřovatel StB kpt. Počta na svou otázku, kdo vydal a kdo stojí za Několika větami, odpovědi dočkal. *Tato výzva byla vydána a zveřejněna v době, kdy pod ní bylo podepsáno přibližně 1800 osob a plurál v jejím textu evidentně vyjadřuje mínění všech podepsaných. [...] Domnívám se, že všechny podpisy mají stejnou váhu, a odmítám mezi nimi diferencovat na aktivní a pasivní nebo na vůdce a svedené. Připadlo by mi to urážlivé k části signatářů. Vycházím z předpokladu, že to jsou dospělí a svéprávní lidé, kteří vědí, co dělají,* uvedl Havel.⁵⁵ Tentýž den vypovídal ve stejné věci,

jen v jiném koutu republiky, Ladislav Lála z podniku Severočeské hnědouhelné doly. Vyšetřovateli StB por. Turkovi sdělil, že zájem o politiku u něho vzbudilo organizování protestních akcí proti Chartě 77. Tehdy se *podepisovaly protesty tím způsobem, že na pracovních poradách se lidem předložily podpisové listiny s tím, že se jedná o nepřátele socialismu, a aniž by kdokoli něco vysvětlil nebo konkretizoval, měli jsme se podepsat,* připomněl do protokolu stále přežívající praxi. Tyto způsoby jej motivovaly k poslechu Hlasu Ameriky, Svobodné Evropy či BBC. *Stejně jako ostatní občané nemám příliš velkou důvěru k oficiálním zdrojům,* přiznal. Nový zájem v něm probudily události z ledna 1989. Jako motivaci k signování Několika vět uvedl přesvědčení, že se společnost nalézá v ekonomické i morální krizi a že *je nejvyšší čas s tím začít něco dělat.*⁵⁶

51 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-42391 MV, Protokoly o provedení domovních prohlídek. Domovní prohlídky a další represe proti Několika větám. In: *Informace o Chartě 77*, roč. 12 (1989), č. 15 (8. 8.), s. 9–10. Viz http://www.vons.cz/data/pdf/infoch/IN-FOCH_15_1989.pdf.

52 VANĚČEK, František: *Všivá doba. Z deníku chartisty*. Zdeněk Susa, Středokluky 2002, s. 79.

53 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-42391 MV, Plán vyšetřování akce „Několik vět“, odbor vyšetřování StB Správy SNB hlavního města Prahy a Středočeského kraje, 1. 8. 1989.

54 *V souvislosti s peticí Několik vět již proběhlo a stále probíhá mnoho výslechů. Tento postup státních orgánů pokládáme za nepřipustný a nezákonný, zvláště je v rozporu s petičním právem zaručeným ústavou.* Sdělení VONS č. 1054: Represe v souvislosti s peticí Několik vět. In: *Informace o Chartě 77*, roč. 12 (1989), č. 16 (10. 9.), s. 9. Viz http://www.vons.cz/data/pdf/infoch/INFOCH_16_1989.pdf.

55 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-42391 MV, Protokol o výslechu svědka, Praha 11. 8. 1989.

56 Tamtéž, Protokol o výslechu svědka, Most 11. 8. 1989.

**PŘIPOJUJI SE K PROHŘŠENÍ
NĚKOLIK VĚT SVĪM PODPISEM**

JMĚNO PŘIJMENÍ	POVOLÁNÍ	PODPIS
ing. Zdeněk Jančí	technik	Z. Jančí
Kateřina Hančová	návrhářka	Kateřina Hančová
ing. Petr Šimeček	programátor	Petr Šimeček
Bert Pelc	průmyslový	Bert Pelc
Jindřich Ulesal	student	Jindřich Ulesal
KMUT MAREK	malíř	Mark Marek
Kořík Tomáš	lehtník	Kořík Tomáš
IVA SKALOVÁ	studentka	Iva Skalová
PETR SÁPAŘKA	STUDENT	Petr Sápářka
ing. Luboš MICHÁLEK	zem. inž.	Luboš Michálek
ADRIENA HAŠČYNOVÁ	střední inženýr	Adriena Haščynová
PETR HLAVÁČEK	elektronik	Petr Hlaváček
Andrej Vladimír	projektant	Andrej Vladimír
ING. ZDENEK VLČEK	VÝZKUMNÝ PRACOVNÍK (ČLEN KSČ)	Zdeněk Vlček
ING. HŮLA JIŘÍ	TECHNIK	Jiří Hůla
Šindelářová Maita	dělnice	Šindelářová Maita
Šindelář Tomáš	zaměstnaný	Tomáš Šindelář
Kilrová Erika ing.	chemik	Erika Kilrová
OLBŘICH NOVOTNÝ	TECHNIK (ČLEN KSČ)	Olbrich Novotný
HANA ŽUBIÁNKOVÁ	ADM. PRAC.	Hana Žubiánková
ŽUBIÁNEK Antonín	technik	Antonín Žubiánek
KREMLUČKA Jan	Spisovodce	Jan Kremlučka
ČADOVÁ MICHAELA	SEKRETÁŘKA R.	Michaela Čadová
JAROSLAVA RYSOVÁ	ukladatelka	Jaroslava Rysová
SLAVOMÍR LENER	trénér mužstva ČSSR-OK Kladno - Lokaj	Slavomír Lener

Jeden z podpisových archů

Zdroj: ČSDS, o. p. s.

Dne 18. srpna projednávalo výsledky probíhajícího vyšetřování předsednictvo ÚV KSČ. Soudruzi přijali za potvrzený⁵⁷ delší dobu známý fakt, totiž že *hlavním organizátorem a autorem pamfletu je Václav Havel*, konstatující, že byla získána dokumentace trestné činnosti hlavních organizátorů. Zároveň ale zdůraznili, že *vznesení obvinění a vzetí do vazby je třeba posuzovat z hlediska vývoje bezpečnostní situace a rozhodnout, zda k trestnímu stíhání přikročit ihned nebo v období po 21. 8. 1989*.⁵⁸ Mobilizace strany a bezpečnostního aparátu v souvislosti s blížícím se výročím okupace se pochopitelně promítla i do opatření souvisejících s celorepublikovým šířením Několika vět. Dne 8. srpna 1989 musel operační štáb FMV s nelibostí konstatovat, že *vnitřní protivník pokračuje ve výrazné aktivizaci své činnosti s důrazem na vyšší kvalitativní úroveň svého působení. Závažná je jeho snaha o koordinaci nepřátelské činnosti jednotlivých seskupení*.⁵⁹ Vedení KSČ pocítovalo před 21. srpnem značné obavy, vždyť rok předtím stranu zaskočili lidé, kteří po devatenácti letech vyšli demonstrovat, a od té doby počet opozičních aktivit nebyvale narůstal.

Dochovaný materiál ukazuje, že v první polovině srpna komunistické centrum v rámci politickovýchovné práce iniciovalo rozsáhlou instruk-

táž svých funkcionářů i příslušníků Sboru národní bezpečnosti a Lidových milicí, zaměřenou na příkladné plnění jejich *služebně-politických úkolů*.⁶⁰ K instruování posloužila aktuální informace o vnitropolitické situaci a projev Miroslava Štěpána na shromáždění pražského funkcionářského aktivu z 1. srpna. Materiál pochopitelně reagoval i na petici Několik vět, jejichž signatářů každým dnem přibývalo. Zúčastněným byla interpretována jako podpisová akce šířící se s podporou imperialistických vysílaček zejména mezi pracovníky kulturní fronty a cesta, kterou se Charta 77 snaží představit jako významná politická síla, jako *mluvčí lidu*. Stranická propaganda připouštěla, že *rozsáhlá nepřátelská kampaň ovlivnila i některé vrstvy obyvatelstva, které plně nepochopily její nebezpečnost a pravou podstatu*. Vyvozovala z toho závažnost situace, vyžadující mimořádné zvýšení aktivity a odpovědnosti každého komunisty a jeho organizace, schopnost *účinně ovlivňovat myšlení lidí, nepřehlížet žádný útok na stranu, pozorně si všímat názorů a nálad lidí v okruhu působnosti stranických organizací, pohotově odpovídat na pomluvy, jejichž zdrojem zpravidla bývá zahraniční propaganda*.⁶¹ Bezpečnostní složky v regionech věnovaly zvýšenou pozornost distribuci tiskovin, aktivizovaly *veškerou preventivní a agen-*

turně-operativní činnost.⁶² Rozkazem ministra vnitra a náčelníka II. správy SNB byla vyhlášena bezpečnostní akce „Režim“, jejímž cílem bylo zabezpečit reprografickou techniku před možným zneužitím.⁶³

V polovině srpna zpráva o „veřejnobebezpečnostní“ situaci informovala, že snahy organizovat podpisové akce ve prospěch Několika vět jsou trvalé, ale že se *organům SNB daří v převážné míře zjišťovat osoby sbírající podpisy pod tento pamflet a že jsou k nim přijímána odpovídající opatření včetně postihu*.⁶⁴ Díky široké síti spolupracovníků shromažďovala StB značné množství informací o „závadových“ aktivitách obyvatelstva. Bezpečnost zaznamenávala celou škálu nejrůznějších způsobů distribuce Několika vět, informace se týkaly rozličných skupin osob i míst působnosti, závažnost informací byla pochopitelně různorodá. Pro ilustraci uvedme jen nepatrný zlomek regionálních příkladů. Když se vedoucí skladu tuhých výrobků v podniku Olma Olomouc, člen KSČ, který už dva měsíce žádal o zrušení členství ve straně, rozhodl zorganizovat podpisovou akci ve prospěch Několika vět na pracovišti, StB byla o jeho aktivitě promptně zpravena a ihned organizovala „vytěžení pramenů“ z jeho okolí.⁶⁵ Podobně byla evidována činnost zaměstnance Restaurací a jídelen ve Slaném, neboť otevřeně sym-

57 Tamtéž, Znalecký posudek z oboru písmoznalecké expertizy vypracovaný Jiřím Laštovkou.

58 NA, f. Předsednictvo ÚV KSČ, k. P126/89, bod 3, Informace o bezpečnostní situaci a dalších úkolech v boji proti vnitřním nepřátelům.

59 Viz Securitas Imperii č. 4/II, ÚDV, Praha 1998, s. 448.

60 Důraz byl kladen na informace o *aktivizaci protisocialistických sil a nelegálních struktur*. NA, f. Předsednictvo ÚV KSČ, k. P126/89, k inf. 2, Informace z porad stranických funkcionářů v jednotlivých krajích ČSSR v 1. polovině měsíce srpna 1989.

61 ABS, f. KS SNB Ostrava, č. přírůstku 2677-2698/95, bal. 2, Informace o vnitropolitické situaci, Ostrava 2. 8. 1989.

62 ABS, f. Taktické svazky, a. č. T-2396 MV, Záznam S-StB Ostrava ze dne 11. 8. 1989.

63 ABS, Přírůstek Hradec Králové z r. 1996, O-StB Trutnov, bal. 15, Vyhlášení bezpečnostní akce „Režim“, S-StB Hradec Králové 8. 8. 1989. Celostátní akce „Režim“ byla vyhlášována v letech 1977–1989 za účelem *prověření zabezpečení prostředků reprografické techniky a zamezení jejímu zneužití při rozmnožování nelegálních tiskovin*. V roce 1989 byla vyhlášena čtyřikrát – od 9. do 15. 1., od 27. 4. do 10. 5., od 7. do 15. 8. a od 25. do 30. 10. 1989.

64 V době od 21. 7. do 6. 8. šlo o 42 případů, za období od 7. do 14. 8. 1989 se jednalo o 20 případů. ABS, Přírůstek MV ČSR 2632-2653/95, bal. 106, Informace o veřejnobebezpečnostní situaci na území ČSR.

65 ABS, f. Taktické svazky, a. č. T-2396 MV, Záznam O-StB Olomouc ze dne 11. 8. 1989.

Expres!

Pau
Saša Vondra

Oude-li čas, dámu si tajně a jen A.
 ve sněm žle čláček frankofon
 níc, kterou jsem dvůr urri
 Sašo, neprakti Budu zvedam
na Tmij nažor -

ať jsem Ti v tom znatku
 zapomenet říct, že dorazim
 do Prahy 31. 7. kolem 12:00
 a že s žeo faju, kdyžs -
 maš-li čas a jsi-li u Praze -
 v tu dobu ke mně přišel,
 abychom se dovluvili o
všelijakých věcech od 21.
 srpna až po tu debatu
 s LM (v už uže nevěřím),
 od Atlantism až nevim po
 co že se tolis porád tolik
děje!

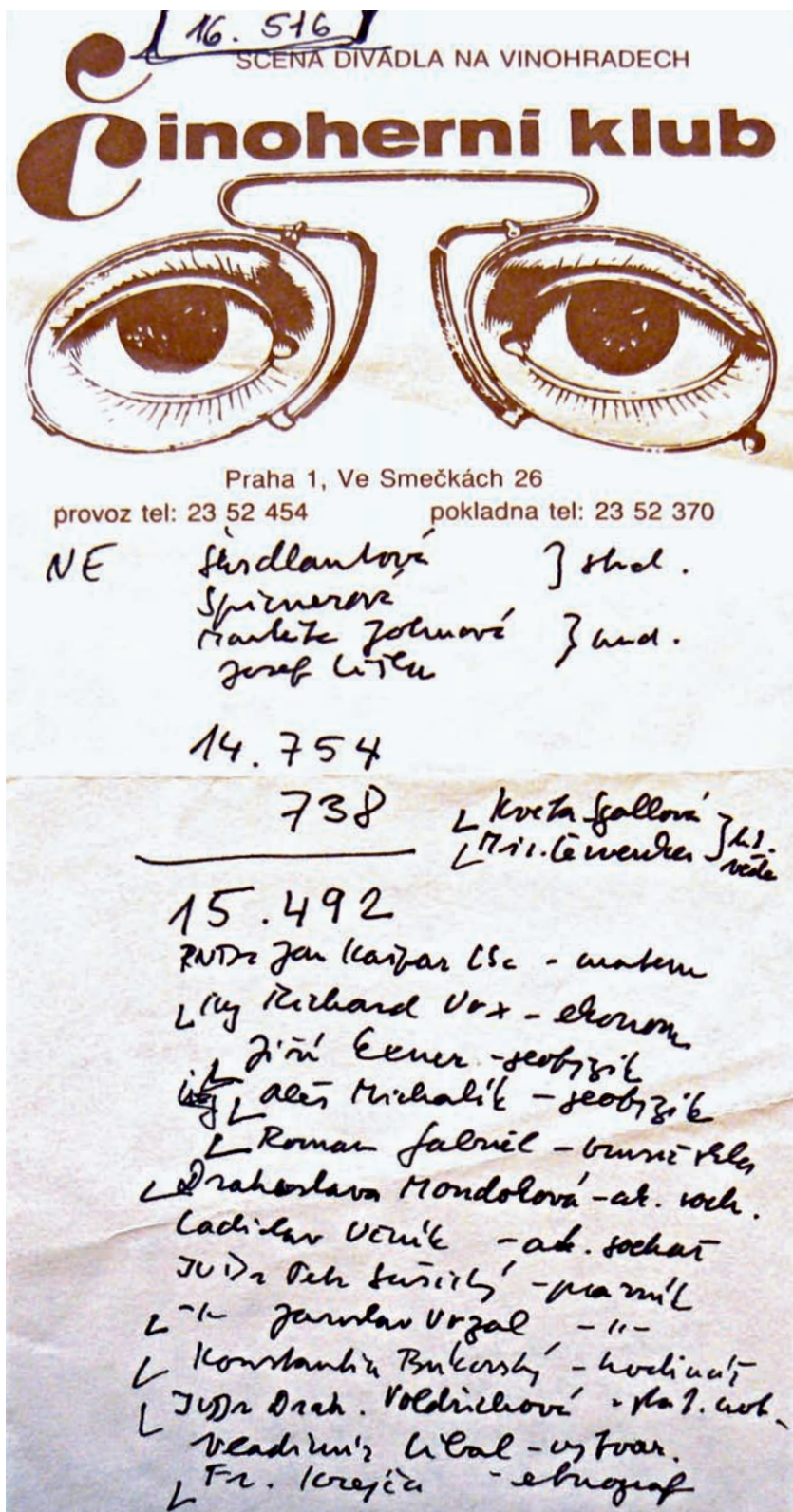
Zdraví je
Váček

25/7/89 / Hrádečko
 P.S. Dokument o terorismu je moc dobrý!!

Ve sv. tv. ho četli bez dvou omlavení. Štěstí jisk je vy nebo oni?

Jeden z dopisů Václava Havla Sašovi Vondrovi, psaný 25. července 1989 na Havlově chalupě na Hrádečku. StB si dokument grafologicky rozebrala.

Zdroj: ABS

Improvizovaný sčítací lístek z Činoherního klubu

Zdroj: ČSDS, o. p. s.

patizoval s nezávislými iniciativami a na pracovišti sbíral podpisy pod petici.⁶⁶ Dělník Milan Sirůček z Ústeckoorlicka se snažil rozmnožovat text petice v podniku Elitex.⁶⁷ Operativní pracovník npor. Koloušek podal zprávu o šíření Několika vět na Olomoucku a Přerovsku. Na základě rozmluvy se signatářem Hnutí za občanskou svobodu Lumírem Künstlerem hlásil, že v přerovském okrese petici podepisují celé pracovní kolektivy, lidé v restauracích i studenti, rozmnožuje se i mezi laiky římskokatolické církve na Olomoucku.⁶⁸ Krajská správa StB Východočeského kraje zaznamenala během letních měsíců výskyt nebo rozšiřování petice minimálně v patnácti hlášeních. Jaromír Stibic v Pardubicích s textem petice oslovil spolupracovníka StB, který na něj, jeho manželku Jarmilu a Výbor východočeské opozice dlouhodobě donášel. Díky jeho informacím „pramen“ hlásil, že signatáři Charty 77 sbírají na Pardubicku podpisy na podporu prohlášení Několika vět, které v současnosti má mít cca 10 000 podpisů.⁶⁹ V jednom z pozdějších hlášení byla StB upozorněna na sochaře Olbrama Zoubka, který s sebou krom sochařského náčiní k rekonstrukcím na pardubickém státním zámku přivezl z Prahy i text Několika vět a poskytl

66 ABS, Přírůstek Praha z r. 2007, k. 205, Letáky, nápisy (I) 1989, Záznam odd. StB OS SNB Kladno ze dne 4. 8. 1989.

67 NA, f. Předsednictvo ÚV KSČ, k. P125/89, k inf. 11, Vnitrostraničká informace č. 78: Operativní informace ze zpráv krajských (městských) výborů KSČ (KSS) a o ohlasech na činnost protisocialistických sil a nelegálních struktur k 19. 7. 1989.

68 ABS, f. Taktické svazky, a. č. T-2396 MV, Záznam O-StB Olomouc ze dne 11. 8. 1989.

69 ABS, f. A 34/1, k. 211, inv. j. 1420, Denní informace S-StB Hradec Králové z 21. 7. 1989.

Stanislav Devátý po propuštění z nemocnice, kde se zotavoval z následků hladovky

Foto: Přemysl Fialka

jej dalším osobám.⁷⁰ Miloš Michl z Brandýsa nad Labem/Staré Boleslavi byl dne 2. srpna předveden na oddělení Veřejné bezpečnosti Praha-střed poté, co jej někdo udal, že ve vinárně Arconka vyzýval hosty k podpisu pod petici Několik vět. Zde mu bylo sděleno podezření ze spáchání přečinu proti veřejnému pořádku. V dopise přítelkyni, který se pro Bezpečnost posléze stal důkazem jeho „nepřátelského“ smýšlení, napsal: *Venku už docela slušně prší a tak se namísto pozorování oblohy budu věnovat věcem politickým, které mi tak hezky připomínáš v dopise slovy „zase neblbni“.* Jenže blbnout musím, protože to tady, v této republice, není už dlouho k vydr-

*žení a něco se musí pohnout, a kdyby si každý říkal, že to nevytrhne, bylo by to stejné i v dalším století. Čím víc lidí se bude angažovat, tím dřív se něco pohne ke změnám, které jsou už dávno víc než žádoucí. I proto jsi mi udělala takovou radost, žes podepsala „Několik vět“.*⁷¹

Obavy z mezinárodní kritiky a vzednutí vlny nevole doma v případě opětovné perzekuce hlavy domácí opozice, artikulované v předsednictvu ÚV KSČ před srpnovým výročím, byly pravděpodobně hlavním důvodem, proč StB nedostala politické svolení k trestnímu postihu (dokonce ani k domovní prohlídce) Václava Havla. Trestně stíháni byli především méně známí spoluorganizátoři petice, kteří

ji rozšiřovali a shromažďovali pod ní podpisy. Nelze ovšem opomenout fakt, že trestní postihy se nevyhnuly ani organizačnímu kvartetu, jež stálo u zrodu Několika vět. V srpnu nastoupil do vězení Alexandr Vondra, který byl v únoru odsouzen k podmínečnému odkladu výkonu trestu. Václav Havel, ačkoliv byl v identické situaci, zůstal na svobodě, následky jeho dalšího uvěznění již politické vedení nehodlalo riskovat. Stanislav Devátý v září unikl před trestním stíháním do Polska. Jiří Křížan obviněn nebyl, šikana ze strany Bezpečnosti se mu však nevyhýbala.⁷² Politicky problematická, a tedy neschválená žádost o souhlas k vznesení obvinění, adre-

70 Tamtéž, Denní informace S-StB Hradec Králové z 10. 8. 1989.

71 ABS, Přírůstek Praha z r. 2007, k. 231, Michl Miloš - šíření prohlášení Několik vět.

72 Zpráva VIA Praha č. 52 z 2. října 1989: Zadržení Jiřího Křížana. Odvolací řízení v trestní věci proti Stanislavu Devátému. Viz http://www.vons.cz/data/pdf/VIA/VIA_Praha/VIA_Praha_0052_02_10_1989.pdf.

Vážený pane,

chtěl bych Vám sdělit několik slov,
které mi leží na srdci.

V červenci letošního roku jsem
podepsal spolu s několika přáteli petici
Několik vět. Avšak podepsaná petice se do-
stala do nesprávných rukou. Za několik
dní jsem byl vyslyšen na OS SNB KLADNO.
Po oznámení těchto úřadů mému zaměstna-
vateli jsem byl přeložen z technického místa
na práci pomocného dělníka za značně nižší
mzdu.

Proto již podruhé vyjádřuji svůj souhlas
s peticí Několik vět.

Šumofan

Tento dopis jsem sepsal v měsíci říjnu
letošního roku, ale vážená obava o mou
rodinu mě nedovolila dopis odeslat.

Avšak nyní, v této spravedlivé době,
jsem velmi spokojen, že řada bodů, které
jsme požadovali je plněna.

Věřím, že i můj hlas Vám pomůže
při další záslužné práci.

sovaná kpt. Grulichem na konci srpna ministru vnitra Kinclovi, se vztahovala na všechny čtyři původce petičního projektu. Ba co víc, výslovně trestní stíhání podmiňovala: *S ohledem na důkazní situaci v uvedené tr. věci je možno vést úspěšně tr. stíhání pouze v případě, že budou postiženi všichni hlavní organizátoři společně jako spolupachatelé, včetně Václava Havla.*⁷³ Požadavek kpt. Grulichy, potažmo celé StB,⁷⁴ byl tedy očividně v kontradikci s pohledem rozhodujících stranických činitelů, pro něž byla jeho „žádost“ až příliš nekompromisní.

Na tomto místě je však třeba zmínit závěry jednání operačního štábu FMV z 25. října, kdy bylo rozhodnuto realizovat opatření přijatá II. správou SNB a schválená vedením FMV. Tato „opatření“ se totiž s největší pravděpodobností týkala neaktivnějších osob zapojených do organizování nepřátelských aktivit. Mezi 58 lidmi, kteří byli v hledáčku komunistické Bezpečnosti určeni k prioritnímu rozpracování, totiž přirozeně nechybělo kvarteto iniciátorů Několika vět, petičního projektu, který ze „státobezpečnostního“ pohledu mohl být oprávněně považován za „nepřátelskou aktivitu“ číslo jedna. Proti Devátému, Havlovi, Křižanovi a Vondrovi mělo být dle všeho v rámci akce „Úder“ vzneseno obvinění pro trest-

ný čin pobuřování v souvislosti se sepsáním a rozšiřováním petice Několik vět. StB totiž na rozdíl od politického vedení požadovala represivní postih špiček opozice s argumentem, že bez vyvození jejich trestní odpovědnosti nelze dosáhnout byt i částečného utlumení činnosti nepřátelského prostředí. Podle názoru bezpečnostních špiček bylo nutné konstatovat, že řešení situace postihem pouze osob z druhé garnitury, jak je tomu např. ve věci podpisové akce „Několik vět“, ve svém důsledku vede k dalšímu nárůstu aktivity hlavních organizátorů.⁷⁵ V tomto smyslu také hovořila zřejmě poslední komplexní analýza operativní situace, zpracovaná analytickým odborem II. správy SNB dne 8. listopadu, v níž se nárůst aktivit opozice přisuzoval nedocenení jejího nezákonného jednání.⁷⁶

V polovině září 1989 redakce Informací o Chartě 77 (Infochu) psala: *Postihy občanů, kteří sbírají podpisy pod provolání Několik vět, případně text této petice rozmnožují či rozšiřují formou letáků, pokračují. Řízení pro přečin proti veřejnému pořádku bylo z tohoto důvodu zahájeno již proti 30 občanům. Těmto lidem bylo kladeno za vinu, že rozšiřují tiskovinu, která svým obsahem narušuje zájem socialistického státu na zachování veřejného pořádku. Čím konkrétně, to však zůstalo ne-*

vyřčeno.⁷⁷ Až na ojedinělé případy věznění se postih signatářů omezoval na šikanu v zaměstnání či ve škole, výsledky a výhrůžky ze strany StB, v případech sběračů podpisů či distributorů se navíc udělovaly peněžité tresty nebo tresty odnětí svobody s podmínkou. Perzekuci související s peticí Několik vět monitoroval Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných (VONS). Na počátku října 1989, kdy evidoval 4 osoby stíhané pro trestné činy, 19 občanů trestaných pro přečin proti veřejnému pořádku, 24 osob, jimž bylo podezření pro přečin proti veřejnému pořádku oficiálně sděleno, 23 uskutečněných domovních prohlídek a nezjištěný počet občanů stíhaných pro přestupek proti veřejnému pořádku, ve svém sdělení napsal: *Pro příliš velkou četnost nejsme schopni zaznamenat jednotlivé výsledky, zastrasování, administrativní postihy, různé problémy v zaměstnání apod., jimž jsou vystaveni signatáři Několika vět.*⁷⁸

Šíření výzvy „Několik vět“ pokračuje, museli konstatovat soudruzi v předsednictvu stranického ÚV i po výročí okupace, jehož se tolik obávali.⁷⁹ V polovině srpna měli navíc k dispozici poměrně přesnou zprávu, že „pamflet“ Několik vět podepsalo již 16 500 občanů.⁸⁰ Dost možná opisovali ze samizdatu. Redakce Infochu totiž před jejich schůzí uvedla, že počet signatářů dosáhl k 8. srpnu čísla 16 516.⁸¹

73 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-42391 MV, Akce „Několik vět“ – žádost o souhlas k vznesení obvinění, 31. 8. 1989.

74 Rukopisná poznámka pplk. Spury o nutnosti dohodnout dne 7. 8. 1989 s 1. náměstkem ministra vnitra stav důkazů a znění obvinění potvrzují, že na průběh vyšetřování dohlížel genpor. Lorenc. ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-42391 MV, Plán vyšetřování akce „Několik vět“, Praha 1. 8. 1989.

75 Jedná se o nedatovanou informaci, jejíž jedna kopie byla dle poznámky předána 26. 10. 1989. ŽÁČEK, Pavel: *V čele ŠtB. Pád režimu v záznamech důstojníka tajnej policie*, s. CXXI.; ŽÁČEK Pavel (ed.): *Operační štáby generála Lorence v letech 1988–1989. Krizový management FMV v akci*. In: *Securitas Imperii*, č. 4/III. ÚDV, Praha 1998, s. 673–675.

76 ŽÁČEK, Pavel. *V čele ŠtB*, s. CXXII.

77 Postihy za petici Několik vět pokračují. In: *Informace o Chartě 77*, roč. 12 (1989), č. 17 (19. 9.), s. 10. Viz http://www.vons.cz/data/pdf/infoch/INFOCH_17_1989.pdf.

78 Sdělení VONS č. 1080: Přehled represí proti petici Několik vět. In: *Informace o Chartě 77*, roč. 12 (1989), č. 18 (6. 10.), s. 6–8. Viz http://www.vons.cz/data/pdf/infoch/INFOCH_18_1989.pdf.

79 NA, f. Předsednictvo ÚV KSČ, k. P127/89, bod 4, Informace o vnitropolitické situaci ve 2. polovině srpna 1989.

80 NA, f. Předsednictvo ÚV KSČ, k. P126/89, bod 3, Informace o bezpečnostní situaci a dalších úkolech v boji proti vnitřním nepřátelům.

81 Domovní prohlídky a další represe proti Několika větám. In: *Informace o Chartě 77*, roč. 12 (1989), č. 15 (8. 8.), s. 9–10. Viz http://www.vons.cz/data/pdf/infoch/INFOCH_15_1989.pdf.

17. 11. 89
 Václav,
 prosím abyste připojili svůj
 podpis pod „Několik vět“
 S díky.
 Fiedlerová' Marta

Podpis připojila jedna ze signatářek Několika vět 17. listopadu 1989. Ani tímto datem však podepisování neskončilo.

Zdroj: ČSDS, o. p. s.

Sčítalo se na lístku z Činoherního klubu.⁸² Přestože podpisů pod Několika větami neustále přibývalo, straničtí představitelé se nepřestávali opájet zprávami organizovaných odsudků (k 13. září 1989 došlo na ÚV KSČ 23 tisíc vesměs negativních reakcí na Několik vět⁸³). Na reflexi jednotlivých bodů Několika vět nepomýšleli. Při probírání politické situace v krajích se 22. září ujišťovali, že *komunisté i ostatní občané rozhodně odmítají pamflet „Několik vět“*,

*zdůrazňují, že k realizaci záměrů přestavby nepotřebujeme anarchii, destabilizaci, nýbrž klid a pořádek.*⁸⁴ Svůj souhlas s prohlášením Několika vět přitom 29. září, tři měsíce po jeho zveřejnění, stvrdilo podpisem již 30 341 občanů.⁸⁵

Dne 20. září 1989 zaslalo 22 signatářů Několika vět předsedovi československé vlády Ladislavu Adamcovi dopis, v němž ho upozornilo, že desetitisíce podpisů pod Několika větami tvoří *nezanedbatelnou spole-*

čenskou sílu, s níž by měla státní moc neprodleně zahájit dialog o požadavcích v petici formulovaných a petici samotnou začít akceptovat v souladu s petičním právem. Autoři dopisu upozornili, že desítky občanů jsou stíháni za to, že s *Několika větami seznámili své okolí*, a bezpočet signatářů je *za svůj podpis nejrozmanitěji šikanováno a persekvováno*, což jen potvrzuje oprávněnost požadavků Několika vět.⁸⁶ Jako zprostředkovatel dialogu se nabídl představitel

82 Československé dokumentační středisko, o.p.s., Sběrka Několik vět, sčítací lístek.

83 NA, f. Předsednictvo ÚV KSČ, k. P131/89, k inf. 14, Vnitrostranická informace č. 80: Informace o politické situaci v krajích k 13. 9. 1989.

84 Tamtéž.

85 Zpráva VIA Praha č. 52 z 2. října 1989: Počet signatářů petice Několik vět. Viz http://www.vons.cz/data/pdf/VIA/VIA_Praha/VIA_Praha_0052_02_10_1989.pdf.

86 Zpráva VIA Praha č. 52 z 2. října 1989: Signatáři petice Několik vět žádají, aby vláda s nimi zahájila jednání. Viz http://www.vons.cz/data/pdf/VIA/VIA_Praha/VIA_Praha_0052_02_10_1989.pdf.

katolické církve v Československu, pražský arcibiskup František kardinál Tomášek. Předseda vlády však na výzvu nereagoval.⁸⁷

Předsednictvo ÚV KSČ na základě této iniciativy konstatovalo, že petice Několik vět zůstává i nadále nosnou pro dosažení legalizace opozičního hnutí.⁸⁸

V říjnu byla předsednictvu ÚV KSČ předložena perzekuční bilance; přibližovalo se další „nebezpečné“ výročí, a tak bylo třeba provést jakousi inventuru. Soudruzi byli srozuměni s tím, že v souvislosti s rozšiřováním petice Několik vět je jedna osoba stíhána pro trestný čin pobuřování, jedna pro přípravu ke spáchání trestného činu pobuřování, 137 osob pro přečin a 26 osobám byla vyslovena výstraha SNB.⁸⁹ Vzhledem k tomu, že rozsudky nad rozšiřovateli Několika vět zněly převážně na finanční pokuty, byla skrze Svobodnou Evropu vyhlášena sbírka, jejíž pomocí se organizátoři petice snažili osobám takto odsouzeným sebrat peníze na zaplacení pokut.⁹⁰ Lidé se však s perzekvovanými signatáři Několika vět solidarizovali i jinými, demonstrativními akcemi.⁹¹ Václav Neumann, šéfdiri-

gent České filharmonie přerušil 24. října na protest proti diskriminaci umělců, kteří podepsali Několik vět, veškerou spolupráci s Československou televizí.⁹² Převertané bylo v ohledu trestního stíhání v souvislosti s peticí rozhodnutí mladé soudkyně Dany Mařátkové u Okresního soudu v Lounech (z 22. září), která i přes nátlak StB neodsoudila rockera Pavla Škarýda za rozšiřování Několika vět. Podobný postoj zaujal k rozšiřovatelům petice i ostravský krajský prokurátor Marián Kollár, který dle vzpomínky Tomáše Hradilka zastavoval započatá trestní stíhání za Několik vět.⁹³ Rovněž stíhání mladého učeně Dušana Stuchlíka z Brna pro podněcování k trestnému činu, kterého se měl dopustit rozhozením výtisků Několika vět z rozjíždějího se rychlíku ve stanici Třebíč, zrušil trebičský okresní prokurátor Stanislav Svoboda jako neodůvodněné.⁹⁴

Počátkem listopadu 1989 byly bezpečnostní složky v regionech znovu vyzvány k zevrubnému hlášení ohledně Několika vět. Pokyn tentokrát vzešel od náměstka ministra vnitra ČSSR Oty Sedláka a byl adresován náčelníkům odborů vy-

šetřování StB. Nařizoval jim předložit do 12 hodin dne 8. listopadu informaci o postihu osob v souvislosti s rozšiřováním petice a v souvislosti s „protispolečenskými“ akcemi k výročí 21. srpna a 28. října.⁹⁵ Plk. Leopold Kubín, náčelník Odboru vyšetřování StB Brno, z níž se nám hlášení dochovalo, Prahu dle rozkazu vyrozuměl celkem o 58 osobách trestně stíhaných v souvislosti s šířením Několika vět (dalších 29 občanů bylo stíháno v souvislosti s 21. srpnem a šest osob v souvislosti s 28. říjnem).⁹⁶ Není vyloučené, že Sedlákův pokyn inventarizovat na počátku listopadu postihy opozičně aktivních občanů souvisel s poradou na Generální prokuratuře, na níž se 8. listopadu sešel prokurátor Navrátil s vyšetřovateli StB mjr. Pazderkou a kpt. Grulichem. Předmětem setkání byla *kvalifikace tr. věci „Několik vět“*. Navrátil tlumočil stanovisko Generální prokuratury, že *tuto trestní věc nelze v žádném případě nadále posuzovat jako tr. čin pobuřování*, protože soudy takovou kvalifikaci odmítají. Poukázal přitom na rozsudek z Nymburka a výše zmíněný rozsudek z Loun.⁹⁷ Počet signatářů Několika

87 Reakce nepřišla ani přesto, že se Jiří Křižan coby zástupce signatářů s poradcem premiéra Oskarem Krejčím dohodl na lhůtě, během níž text dopisu nebude zveřejněn. Dopis signatářů Několika vět předsedovi vlády ČSSR. In: *Informace o Chartě 77*, roč. 12 (1989), č. 18 (6. 10.), s. 14. Viz http://www.vons.cz/data/pdf/infoch/INFOCH_18_1989.pdf.

88 NA, f. Předsednictvo ÚV KSČ, k. P134/89, bod 4, *Informace o bezpečnostní situaci a připravovaných aktivitách vnitřního protivníka v souvislosti s výročí 28. října*.

89 Tamtéž.

90 *Archiv Parlamentu ČR*, Vyšetřovací komise Federálního shromáždění pro objasnění událostí 17. listopadu 1989, Protokol výslechu svědka Jiřího Křižana ze dne 15. 7. 1991.

91 Zpráva VIA Praha č. 52 z 2. října 1989: *Řetězová hladovka na podporu těch, kdož jsou pronásledováni za rozšiřování petice Několik vět*. Viz http://www.vons.cz/data/pdf/VIA/VIA_Praha/VIA_Praha_0052_02_10_1989.pdf.

92 *Kalendárium roku 1989: říjnové události* [citováno k 10. 11. 2009]. Viz http://www.totalita.cz/kalendar/kalend_1989_10.php.

93 *Léto 1989: Někdo do KSČ, jiný pro Několik vět* [citováno k 10. 11. 2009]. Viz http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/historie/krach-komunismu/leto-1989-nekdo-do-ksc-jiny-pro-nekolik-vet_125693.html.

94 Sdělení VONS č. 1054: Represe v souvislosti s peticí Několik vět. In: *Informace o Chartě 77*, roč. 12 (1989), č. 16 (10. 9.), s. 9. Viz http://www.vons.cz/data/pdf/infoch/INFOCH_16_1989.pdf.

95 ABS, Přírůstek Brno z roku 1995, k. 8, Pokyn zástupce náčelníka Správy vyšetřování StB pplk. Dlouhého č. j. 101/4-89, Praha 4. 11. 1989.

96 Tamtéž, *Informace o postihu osob v souvislosti s rozšiřováním petice Několik vět a protispolečenskými vystoupeními v srpnu a říjnu*, Brno 8. 11. 1989.

97 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-42391 MV, Úřední záznam z 8. 11. 1989.

vět tou dobou (k 10. 11.) dosáhl čísla 38 251.⁹⁸

Trestní stíhání se těsně před 17. listopadem dostalo do slepé uličky a přiblížilo se svému konci. Dle poznámek v plánu vyšetřování⁹⁹ lze usuzovat na bezradnost vyšetřovatelů ve smyslu právní kvalifikace a důkazní nouze. S datem 14. listopadu vyšetřovatel StB mjr. Jiří Jaroš, kterému byla kauza toho dne postoupena,¹⁰⁰ vlastnoručně dopsal: *nastoupení výkonů trestů nepřichází v úvahu!*¹⁰¹ Konečně 7. prosince přišlo kýžené rozuzlení. Usnesením mjr. Jaroše bylo trestní stíhání zahájené ve věci Několika vět pro trestný čin pobuřování zastaveno s odůvodněním, že *vzhledem ke změně situace zanikla trestnost činu.*¹⁰² Zdůvodnění odráželo společenskou změnu odstartovanou 17. listopadem, konkrétně změnu ústavy ve smyslu vypuštění článků o vedoucí úloze KSČ ve společnosti a článku o marxismu-leninismu jako státní ideologii, odhlásováním 29. listopadu 1989 Federálním shromážděním ČSSR.

BILANCE

Pod petici Několik vět, napsal v listopadovém čísle *Lidových novin* Jan Ruml, *se podepsalo 37 000 signatářů. Přibližně tolik občanů bylo v den výročí republiky celkem v ulicích Prahy, Brna a jiných měst. Přibližně tolik lidí je v současném Československu po čtyřicetileté nadvládě komunismu ochotno veřejně pozvednout svůj hlas proti totalitě. Je to hodně nebo málo?* ptal se těsně před 17. listopadem.¹⁰³ Měřeno procentuálně jde o zanedbatelný díl obyvatel státu. V kontextu husákovského probuzení léta mlčící, do privátna svých chalup a příbytků utíkající a na věci veřejné rezignující většiny, o neobyčejnou masu lidí, kteří se během pěti měsíců rozhodli zvednout hlavu a osvobozujícím podpisem, přihlášením se k mnohdy léta potlačovanému vzdoru tak rozšířili do té doby zanedbatelnou hrstku „podivínů“ z disidentských kruhů.

Výzvy k podpisu Několika vět se objevovaly i mezi hesly listopadových demonstrací, signatáři přibývali ještě počátkem roku 1990. *Podpisy Několika vět mi chodily až do jara*, říká Jiří Křížan.¹⁰⁴ Svě hlavní poslání ale Několik vět splnilo během pěti měsíců. Zcela zásadním způsobem narušilo bariéru strachu v období mezi svým zveřejněním a zrušením diktatury jedné strany. Alexandr Vondra to vyjadřuje vzpomínkou: *Dříve se podobné tiskoviny podepisovaly konspiračně po kavárnách, restauracích nebo soukromých bytech, ale ke mně najednou chodili ráno mladí lidi, studenti, takže se u nás téměř tvořily fronty. Naše adresy byly veřejně známé. Byl jsem zvyklý, že u mě zvonili kamarádi, cizí novináři anebo StB, ale najednou zvonili lidi, co šli do práce a chtěli podepsat Několik vět. Bylo cítit, že lidé přestávají mít strach.*¹⁰⁵ Svědčí o tom i dochovaná dokumentace.¹⁰⁶ Václav Havel označil Několik vět za *jakousi všem přijatelnou elementární artikulaci politického mínění společnosti.*¹⁰⁷ Mnozí

98 Další podpisy pod peticí Několik vět. In: *Informace o Chartě 77*, roč. 12 (1989), č. 21 (11. 11.), s. 19. Viz http://www.vons.cz/data/pdf/infoch/INFOCH_21_1989.pdf.

99 Mjr. Jarošem strojopisně dopsáno: *Plán vyšetřování - k dokončení věci:*

- nelze stíhat § 100 tr. z. pro nenaplnění sk. podstaty

- § 154/2, o kterém uvažuje GP ČSR, rovněž nepřichází v úvahu, chybí zákonné znaky sk. podstaty (není vůbec zřejmé, který st. orgán by měl být napaden, pojem „vedení“??)

Navrhnout:

- zkompletování spisu a probíhajících důkazů

- rozhodnout o vrácení věci

- věc zastavit pro malou společ. nebezpečnost?

- termín - do konce r. 1989.

ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-42391 MV, Plán vyšetřování akce „Několik vět“, Praha 1. 8. 1989.

100 Tamtéž, Sdělení o postoupení vyšetřovacího spisu, Praha 15. 11. 1989.

101 Tamtéž, Plán vyšetřování akce „Několik vět“, Praha 1. 8. 1989.

102 Tamtéž, Usnesení Správy vyšetřování StB Praha ze dne 7. 12. 1989.

103 RUML Jan: Hra s čísly. In: *Lidové noviny*, roč. 1, č. 11 (listopad 1989), s. 2. Viz

http://www.lidovky.cz/popup/historie-obrazem.asp?objekt=popup&datum=1989_11&stranka=2 [citováno k 15. 1. 2010].

104 ZÍDEK, Petr: *Námět, scénář a režie: Václav Havel* [citováno k 25. 1. 2010]. Viz http://www.lidovky.cz/namet-scenar-a-rezie-vaclav-havel-d4p-/ln_noviny.asp?c=A090627_000087_ln_noviny_sko&klic=232251&mes=090627_o.

105 *Autoři Několika vět: Přepnuli jsme na vyšší rychlostní stupeň* [citováno k 10. 8. 2009]. Viz

<http://kultura.ihned.cz/c1-37533960-autori-nekolika-vet-prepnuli-jsme-na-vyssi-rychlostni-stupen>.

106 *Vážený pane Vondro, byl jsem zde osobně ale nezastihl jsem Vás doma. Chtěl jsem podepsat prohlášení „Několik vět“ a přikládám tedy svůj podpis v příloze.* Československé dokumentační středisko, o.p.s., Sběrka Několik vět, Vzkaz datovaný 12. 7. 1989.

107 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-42391 MV, Instrukce pro zveřejnění Několika vět, nedatovaný strojopisný text s rukopisnými vpisky Václava Havla.

František kardinál Tomášek výrazně podpořil opoziční hnutí právě v klíčovém roce 1989

Foto ABS

signatáři díky petici poprvé veřejně vyjádřili svůj názor a mohli pocítit radost z toho, že zvedli hlavu. Tvůrcům Několika vět se podařilo sblížit svět disentu a tzv. šedé zóny. V neposlední řadě se ze signatářů Několika vět stávali zakladatelé Občanských

fór a organizátoři demonstrací v regionech. Původně plánovanou demonstraci signatářů Několika vět na Palackého náměstí v Praze u příležitosti Dne lidských práv „předběhl“ studentský průvod 17. listopadu. Očekávané desetitisíce¹⁰⁸ se sešly dřív.

Havlovo tušení, že *krizová situace ve společnosti zraje, nespokojenost roste a mezinárodní podmínky a okolnosti jsou příznivé k důraznějšímu vystoupení*,¹⁰⁹ bylo přesné, zážeh však přišel o tři týdny dříve.

pd

108 *Doufali, že konečně přijdou ty očekávané desetitisíce*, píše Pithart k plánované demonstraci ve své reflexi (nejen) roku 1989. PITHART, Petr: *Devětaosmdesátý. Vzpomínání a přemýšlení. Krédo*. Academia, Praha 2009, s. 82 a 89.

109 VANĚK, Miroslav - URBÁŠEK, Pavel (eds.): *Vítězové? Poráženi? Životopisná interview I. Disent v období tzv. normalizace*. ÚSD AV ČR – Prostor, Praha 2005, s. 150.